

Toekomstvisie gemeente Noordoostpolder 2030

ruimte voor kwaliteit

emmeloord en de groendorpen
gemeente noordoostpolder

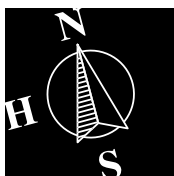
Toekomstvisie gemeente Noordoostpolder 2030

ruimte voor kwaliteit

in opdracht van de gemeente Noordoostpolder

Emmeloord - Utrecht, januari 2003

emmeloord en de groendorpen
gemeente noordoostpolder

H+N+S Landschapsarchitecten

Laan van Chartreuse 168
Postbus 10156, 3505 AC Utrecht
Telefoon (030) 244 57 57
Telefax (030) 244 66 77

Inhoud

VOORWOORD 3

INLEIDING 5

deel 1: opmaat

1 DE NOODZAAK VAN TOEKOMSTGERICHT DENKEN 7

2 ESSENTIES VAN DE KENMERKEN VAN DE NOORDOOSTPOLDER 11

3 BANDBREEDTE AAN MOGELIJKE ONTWIKKELINGEN IN DE TOEKOMST 19

deel 3: hoofdmoot

4 KOERS OP HOOFDLIJNEN 25

5 RUIMTELIJKE STRATEGIE IN STAPPEN 29

deel 3: ter illustratie

6 VOORBEELDUITWERKINGEN PER DEELGEBIED 41

7 EEN VERBEELDING VAN DE NOORDOOSTPOLDER ROND 2030 57

RAADSBESLUIT

LITERATUURLIJST

COLOFON

VOORWOORD

In het collegeprogramma voor de periode 1998-2002 was de volgende passage opgenomen:

"Een ontwikkelingsvisie op lange termijn voor de gemeente opstellen en aan de raad aanbieden".

Een ruim geformuleerde opdracht om de contouren van de toekomst van Noordoostpolder voor de komende 30 jaar te gaan beschrijven.

De werkgroep "Gideon" ging aan de slag en legde zichzelf geen beperkingen op. De leden van de werkgroep oriënteerden zich op een breed terrein samen met uiteenlopende maatschappelijke smaakmakers en "trendwatchers".

De eerste belangrijke conclusie die zij trokken was dat toekomstvisies en groei bijna altijd hand in hand gaan. Voorts dat die kwantitatieve aannames bijna altijd anders uitkomen, en dat kwaliteit eigenlijk veel belangrijker is als richtsnoer, dan kwantiteit.

Ook uit de reacties van de bevolking en met name de dorpen, bleek de erkenning van de ruimte die de kwaliteit in de toekomst moet krijgen.

In diezelfde periode bracht de Rijksoverheid de nota Belvedere uit waarin een relatie wordt gelegd tussen cultuurhistorie en ruimtelijke ordening. Noordoostpolder scoort hoog in die nota vanwege het nog steeds herkenbare planningconcept en de kwaliteit van de uitwerking.

De toekomstvisie 2030 werd zodoende meer een ontwikkelingsgerichte werkwijze om de vragen van de toekomst te kunnen vertalen in concrete polderoplossingen, dan een statisch eindproduct. Eigentijds voortbouwen op de kwaliteiten van het oorspronkelijke concept en zo de eigenheid en authenticiteit van het gebied behouden: nu en in de toekomst!

Dit alles onder het vrij vertaalde motto van Bilderdijk:

*"In het heden ligt het verleden
In het nu wat worden zal".*

**Mr. W.L.F.C. ridder van Rappard,
burgemeester**

INLEIDING

Aanleiding voor deze toekomstvisie

Kort verslag van het planproces

Een belangrijke basis voor deze toekomstvisie vormde het in het najaar van 2001 met bewoners en bedrijven in Noordoostpolder gevoerde debat. Deze discussie werd gehouden op basis van drie toekomstbeelden: de zelfstandige, de wervende en de aangesloten polder. Deze drie toekomstbeelden gaven vanuit verschillende perspectieven antwoord op eerder geformuleerde kernkwesties waarvoor het gemeentebestuur beleid moet ontwikkelen. Het idee achter de drie toekomstbeelden was het schetsen van de bandbreedte van denkbare ontwikkelingsperspectieven.

Zo'n 600 mensen bezochten de Toekomstbus, 100 mensen waren aanwezig tijdens de debatavond, circa 150 mensen hebben een enquêteformulier ingevuld en ongeveer 75 mensen hebben gereageerd via de reactiebon, de website en het telefonisch spreekuur. Daarnaast ontving de gemeente een aantal brieven van actief meedenkende organisaties.

Duidelijk is voor veel mensen dat er wat moet gebeuren in Noordoostpolder, er is een ontwikkelingsperspectief nodig. Het imago moet worden geactualiseerd en opgepoetst. Uit de reacties blijkt dat er geen duidelijke

voorkeur is voor een van de drie toekomstbeelden. De Toekomstvisie is dan ook geen keuze voor één van de drie Toekomstbeelden. Wel vinden de meeste mensen dat de gemeente zich verder moet ontwikkelen richting een 'wervende polder'. Het imago, de rust en de ruimte, de beheerste groei, de kwaliteiten van het woonmilieu en natuur en recreatie dicht bij huis zijn onderdelen uit de wervende polder die het meest aanspreken.

Type produkt

Dit is een samenvattend hoofdrapport. Uitgebreide beschrijvingen over de afzonderlijke onderdelen kunt u vinden in de achterliggende documenten:

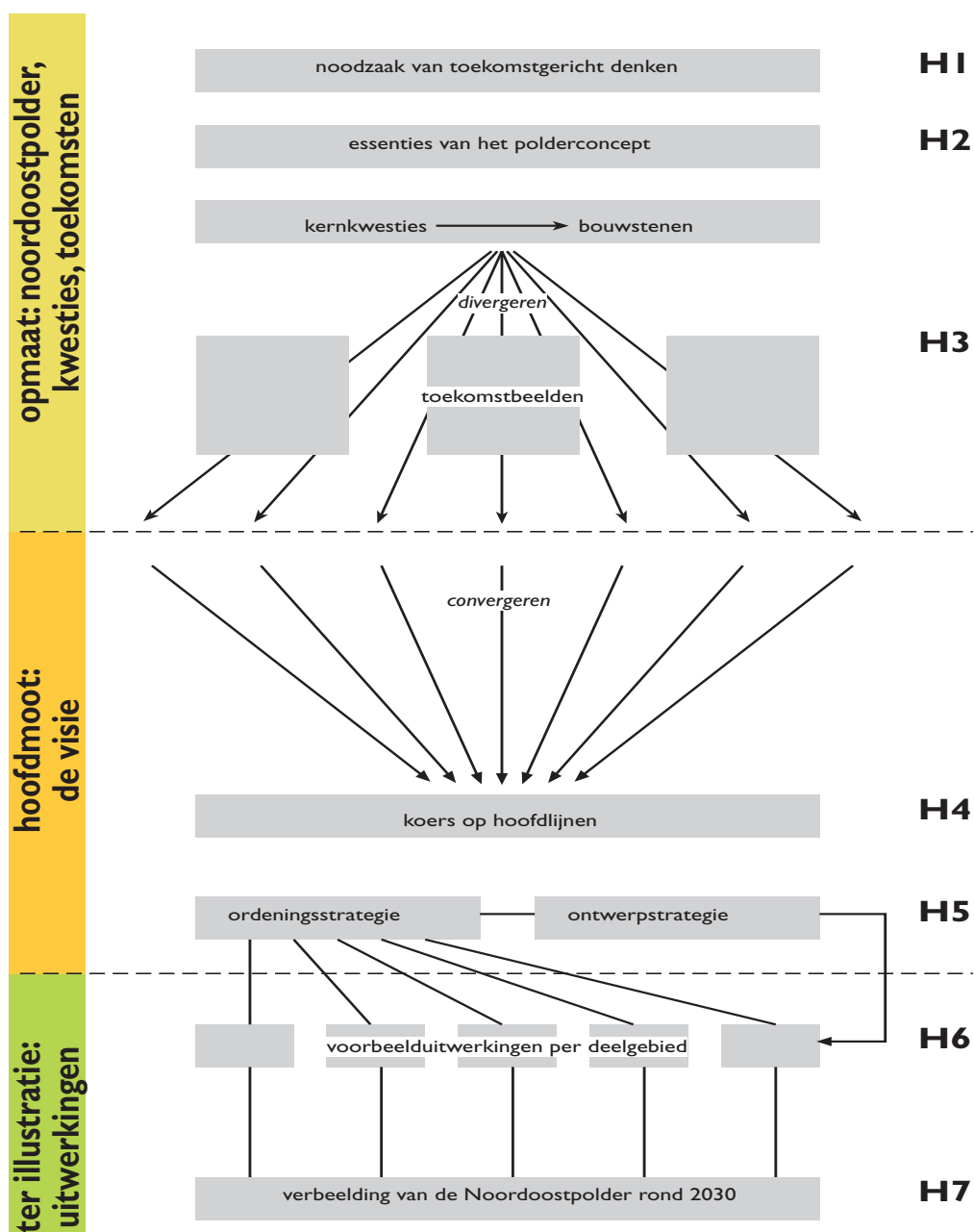
- Verslag fase I: kernkwesties voor de toekomstvisie
- Bouwstenen en toekomstbeelden
- Verslag polderdebat
- Deel 1 Kwaliteitskaart Noordoostpolder Urk: kenmerken en waarden
- Deel 2 Kwaliteitskaart Noordoostpolder-Urk: omgaan met cultureel erfgoed

Leeswijzer

Dit rapport is opgezet in 3 delen: de opmaat, de hoofdmoot, en de illustratie van de toekomstvisie (zie schema). Hoofdstuk 1 en 2 en 3 vormen de opmaat voor de toekomstvisie. Hoofdstuk 1 behandelt de noodzaak voor toekomstgericht denken in een bijzonder gebied als Noordoostpolder. In hoofdstuk 2 worden de essenties van het oorspronkelijke ontwerp samengevat. Hierna (hoofdstuk 3) volgt een verkenning van de bandbreedte aan mogelijke ontwikkelingen

voor de toekomst. Hoofdstuk 4 en 5 vormen de hoofdmoot van de toekomstvisie. Hoofdstuk 4 geeft aan hoe de bandbreedte aan mogelijke ontwikkelingen is ingeperkt na discussies in het polderdebat: de koers op hoofdlijnen. In hoofdstuk 5 wordt de koers vertaald naar een ruimtelijke strategie voor de polder als geheel. Hierbij vormen de essenties van het oorspronkelijke ontwerp (hoofdstuk 2) een belangrijke basis. In dit hoofdstuk worden deelgebieden aangeduid, die zich meer ten opzichte van elkaar gaan

onderscheiden. Hoofdstuk 6 en 7 zijn bedoeld als illustratie van de mogelijke uitwerking van de in hoofdstuk 5 neergelegde visie. Hoofdstuk 6 beschrijft een mogelijke uitwerking per deelgebied. Hoofdstuk 7 vat samen hoe de Noordoostpolder als geheel er in 2030 uit zou kunnen zien. Dit voor de verschillende situaties: met en zonder randmeer of Zuiderzeelijn.

DE NOODZAAK VAN TOEKOMSTGERICHT DENKEN

De Noordoostpolder is een uniek integraal ontworpen gebied. De waardering voor deze tot wasdom gekomen jonge ontworpen landschappen neemt toe. Maar hoe houdbaar zijn deze landschappen op termijn? Vragen zijn bijvoorbeeld: zijn grote ingrepen als de Zuiderzeelijn of een randmeer zomaar inpasbaar? De samenleving is ten opzichte van de jaren vijftig fundamenteel veranderd. Er is vraag naar meer diversiteit en flexibiliteit ten opzichte van het oorspronkelijke ontwerp. En dat in een veranderende bestuurlijke context. De regierol van de overheid ten opzichte van de burger is ook wezenlijk anders dan in de jaren vijftig. Omdat de Noordoostpolder gaaf en samenhangend is op basis van het ontwerp uit de jaren veertig, moet nú nagedacht worden over haar toekomst.

De Noordoostpolder is bijzonder en uniek

De IJsselmeerpolders weerspiegelen door hun omvang en vooral door de betrokkenheid van technische, sociale en artistieke disciplines elk de geest van hun tijd. Ze zijn een cultuurmonument van de eerste orde. De Noordoostpolder neemt binnen de reeks van deze jonge ontworpen landschappen wel een heel bijzondere positie in. In eerste instantie vooral bedoeld als nutswerk: een vergroting van het areaal landbouwgrond. Maar uiteindelijk was er sprake van het schijnbaar met één hand integraal en eenduidig doorvoeren van maatschappijbeeld via ontwerp naar realisatie. Vanuit een sterke overheidsregie en met een helder en eenduidig toekomstbeeld voor ogen. Het ontwerp en het onderzoek dat hieraan ten grondslag heeft gelegen geeft de indruk van een grote mate van trefzekerheid. Deze harmonie was kenmerkend voor de vooroorlogse stedenbouwkundige traditie. In de naoorlogse periode is nog gepoogd deze traditie voort te zetten, maar er moest al spoedig plaats gemaakt worden voor 'planning in onzekerheid'.

Nu het jonge ontworpen landschap van Noordoostpolder tot wasdom begint te komen, neemt de waardering toe. Vanwege het integrale ontwerp en ook vanwege de grote gaafheid zijn Noordoostpolder en Urk in de rijksnota Belvedere gerangschikt onder de cultuurhistorisch meest waardevolle gebieden van Nederland, de Belvederegebieden. Ook staat de Noordoostpolder op de nominatie om opgenomen te worden op de werelderfgoedlijst van Unesco.

foto: Pim van der Made

De grote gaafheid van het ruimtelijke ontwerp van de Noordoostpolder

Ruimtelijke veranderingen ten opzichte van het oorspronkelijke ontwerp

Maar de polder zal veranderen. Het programma is niet meer eenzijdig op de landbouw gericht. Dat leidt tot meer differentiatie van gebruik en het beeld in de polder. Bovendien is de regierol van de overheid verschoven.

Er wordt natuurlijk al vanaf de jaren zestig voortdurend gesleuteld aan de Noordoostpolder. Deze vaak kleine veranderingen vragen om een nieuwe strategie. Maar voor een deel is de opgave waar we nu voor lijken te staan van een geheel andere orde. Qua omvang, integrale aanpak en complexiteit is deze transformatieopgave te vergelijken met de ontwerpfase. Vandaar het idee dat een

herbezinning op het ontwerp van de polder nú aan de orde moet worden gesteld, omdat de gaafheid nog slechts gedeeltelijk is aangetast. Een toekomstvisie is gewenst. Op twee typen veranderingen voor de toekomst moet een antwoord geformuleerd worden: geleidelijke veranderingen en grote transformaties.

Geleidelijke veranderingen

Dorpen groeien telkens een beetje. Een aantal boerderijerven werd te klein voor de huidige bedrijfsvoering en is uitgebreid. Andere boerderijerven hebben een woonbestemming gekregen. Emmeloord groeit gestaag. Het waterschap past oevers van waterlopen aan. De gemeente voorziet te drukke polderwegen van een fietspad. Deze ontwikkelingen zullen het aanzien van de polder geleidelijk veranderen. Ze kunnen echter overal plaatsvinden. Daarom is het effect toch groot.

Grote transformaties

De mogelijke komst van de Zuiderzeespoorlijn met een halte in Emmeloord is er één. Het zou een stimulans voor de ontwikkeling van de polder betekenen. Niet alleen de aanleg van het spoor zelf vraagt om een doordacht ontwerp. Emmeloord zou uit kunnen groeien tot een echte kleine stad met een breed pakket aan voorzieningen. Bij de komst van een halte aan de Zuiderzeelijn zal Emmeloord harder groeien. De locatie Emmeloord-Oost komt dan in beeld. De oplossing van het watervraagstuk brengt een andere grote ruimtelijke opgave met zich mee. Ook de aanleg van een randmeer zou een grote transformatie zijn. Verder zijn er kansen voor wonen aan het IJsselmeer ten noorden van Rutten. Een groot project dat door de gemeente reeds in gang gezet is, is de ontwikkeling van de glastuinbouwlocatie Luttelgeest. Deze grote projecten lijken op het eerste gezicht misschien eenvoudiger te regisseren dan geleidelijke processen, maar ze vragen om een visie op de relatie tot de bestaande polder.

Van een eenzijdig naar een divers programma

Veel veranderingen zijn te scharen onder de

De verbeterde aansluiting op de randstad in het geval van de komst van de Zuiderzeelijn zal een grote transformatie van Emmeloord tot gevolg hebben

noemer diversificatie. Om het in één zin te zeggen: de voor één dominant grondgebruik, voor één modelsamenlevingsvorm geschapen polder steekt schril af tegen de steeds diverser aanspraken van een individualiserende samenleving. In de polder zelf zijn de pioniers van toen opgevolgd door een pluriformer gezelschap. Nieuwe typen huishoudens, andere woon/werkcombinaties, nieuwe vormen van ondernemerschap, andere aanspraken op voorzieningen en ruimte vragen om aanpassing van het

monofunctionele naoorlogse ontwerp. Buiten de polder zorgt een volle Randstad ervoor dat de polder ineens minder in een uithoek ligt. De polder komt dichterbij en blijkt een aantrekkelijke plek voor vestiging van nieuwe bewoners en bedrijven. De polder wordt een gewild object voor de rust, ruimte en horizon zoekende dagtoerist. Of de polder dat nu wil of niet, deze vraag van buiten is een gegeven. En de middelen om deze druk te weerstaan zijn in tijden van liberalisering en deregulering beperkt.

aanbod makelaar agriteam, 6-06-02

Rutten, Ruttenseweg

Geheel vrij gelegen woonhuis met aangebouwde schuur verbonden middels een bijkeuken, op ca. 1 ha erf, omgeven door singels en landerijen. Gelegen aan doorgaande weg, ca. 600 meter van het dorp Rutten. Aangebouwde schuur: uit beton elementen opgetrokken en deels pannen, deels golfplaten dak. De vloer is van beton, houten spanten. De gehele schuur is geïsoleerd, opp. ca. 392 m², o.a. geschikt voor het opslaan van aardappelen (ca. 420 ton) Geschikt voor *paardenhouderij* (ev. meer grond ter beschikking) of voor *op- en overslagbedrijven*.

Espel, Ankerpad

Vrijstaand woonhuis met dubbele schuur (Opslagcap. ca. 1.000 ton) en oude paardenstal, gelegen op landelijk erf. *Veel vrij te besteden ruimte op het erf.* Opp. erf ca. 10.000 m².

Emmeloord, Nagelerweg

Uit steen opgetrokken pannengedekte woning. Bijna geheel v.v. dubbele beglazing, beneden hardhouten kozijnen, boven bijna geheel vervangen door aluminium kozijnen, C.V. Ind. woning: bbg: bijkeuken/intree, open keuken met zitkamer, gang met toilet, ruime kelder en trap naar boven, woonkamer. 1e verd: 4 slaapkamers, douche en hobbykamer. Bouwjaar ca. 1950, 1980 vergroot. Woning is netjes onderhouden. Opp. ca. 75 m², inhoud ca. 450 m³. Zgn. schokbeton schuur, in authentieke staat, v.v. 4 *paardenboxen*. Opp. ca. 340 m², inhoud ca. 2.512 m³. Erf: tuin, verharding, weide. Perceel grond 2,24 ha aansluitend aan het erf.

Het geheel ligt *in de directe nabijheid van Emmeloord en de A6*. Hogere prijsklasse. Vraag vrijblijvend informatie bij:

Creil, Weg van Ongenade (NOP)

Verbouwde woonboerderij en schuren, waarin 15 *paardenstallen met een kantine*, binnen- en buitenbak.

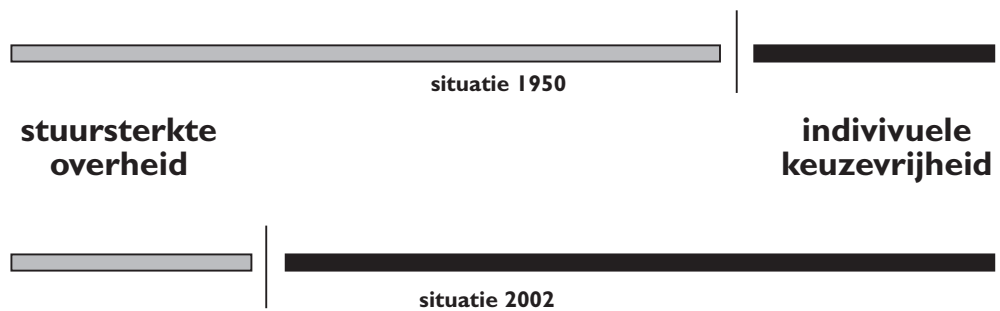
De voor één dominant grondgebruik geschapen polder wordt een aantrekkelijke plek voor nieuwe bewoners die rust en ruimte zoeken

Verschoven regierol overheid ten opzichte van de burger

De veranderingen zullen zich voltrekken binnen een andere bestuurlijke verhouding dan die gold ten tijde van de aanlegfase. De rol van de overheid ten opzichte van de burger is verschoven: in plaats van spelbepaler is de overheid nu veel meer een regisseur op hoofdlijnen. Individuele bewoners wensen een steeds grotere vrijheid bij de inrichting van hun eigen woonomgeving. Er zijn meer én andere spelers bijgekomen, óók marktpartijen eisen hun rol op. Dit gaat absoluut invloed krijgen op het beeld van de polder. Het oorspronkelijke, in het licht van deze wensen tot verandering, starre ontwerp zal deze verschoven regie niet zomaar op kunnen vangen.

Nú een toekomstvisie

De polder is nu nog gaaf. Er zijn nog tal van toekomstige ontwikkelingen mogelijk. Er is nog iets te kiezen. En het is nog niet te laat voor een herbezinning op het oorspronkelijke ontwerp, zodat dit de toekomstige veranderingen kan dragen. Mee-ademen met wat er allemaal nog op de polder afkomt is daarbij noodzaak. Geen blauwdruk voor een tijd, waarin de vragen talrijker zijn dan de antwoorden. Een paar hoofdlijnen worden uitgezet. Een stramien voor de basiscondities dat toekomstige kwaliteit garandeert en dat ervoor zorgt dat de ontwikkeling niet met de polder op de loop gaat. Dat het gave beeld van de polder niet wordt versnipperd en verspeeld. Deze toekomstvisie sorteert voor op de toekomst nu het nog kan.

2 ESSENTIES VAN DE KENMERKEN VAN DE NOORDOOSTPOLDER

Kenmerkend voor de Noordoostpolder is de regie die in de beginjaren op alle denkbare niveaus is gevoerd: op de samenstelling van de bevolking en de inrichting van de samenleving, maar ook op alle schaalniveaus van het ruimtelijke ontwerp. De samenleving werd na zorgvuldige selectie opgebouwd volgens evenredige vertegenwoordiging uit verschillende groepen van de bevolking in Nederland en gehuisvest volgens doordachte nederzettingsstructuren. Het dagelijkse leven werd geregisseerd. Het ruimtelijke ontwerp kent een aantal hoofdprincipes: het planconcept. Op het hoogste structuurniveau is er de opbouw uit ringen en radialen. Op inrichtingsniveau is vooral het reageren van verschillende lagen uit het concept belangrijk. In het achterliggende document 'Deel I kwaliteitskaart Noordoostpolder - Urk' zijn de kenmerken van de Noordoostpolder uitgebreid beschreven.

Samenleving

De oorspronkelijke opbouw van de bevolking in de Noordoostpolder is volledig geregisseerd. De kolonisten werden zorgvuldig geselecteerd, om een in economisch, sociaal en cultureel opzicht welvarende gemeenschap te vormen, die naar herkomst en godsdienstige gezindte een zo getrouw mogelijke afspiegeling vormt van overig Nederland.

Aantallen gegadigden naar de uitgegeven landbouwbedrijven in de jaren 1947 t/m 1957.

	1947/ 1948	'49	'50	'51	'52	'53	'54	'55	'56	'57	Totaal	in %
R. Katholiek	129	98	889	982	986	1.037	865	795	675	515	6.971	31,2
Ned. Herv. (Orth.)	58	65	647	645	687	782	705	573	444	342	4.948	22,2
Ned. Herv. (Vrijz.)	40	38	525	579	693	681	624	567	377	284	4.408	19,8
Gereformeerd	91	117	709	754	827	846	743	604	450	390	5.531	24,8
Andere	1	1	39	46	43	44	39	30	23	15	281	1,2
Geen	3	—	16	23	20	23	31	26	27	15	184	0,8
Totaal	322	319	2.825	3.029	3.256	3.413	3.007	2.595	1.996	1.561	22.323	100,0

De samenleving werd van jaar tot jaar opgebouwd volgens een vaste verdeling naar godsdienstige gezindte (uit Flevovericht nr. 269, de wording en opbouw van het landbouwgebied).

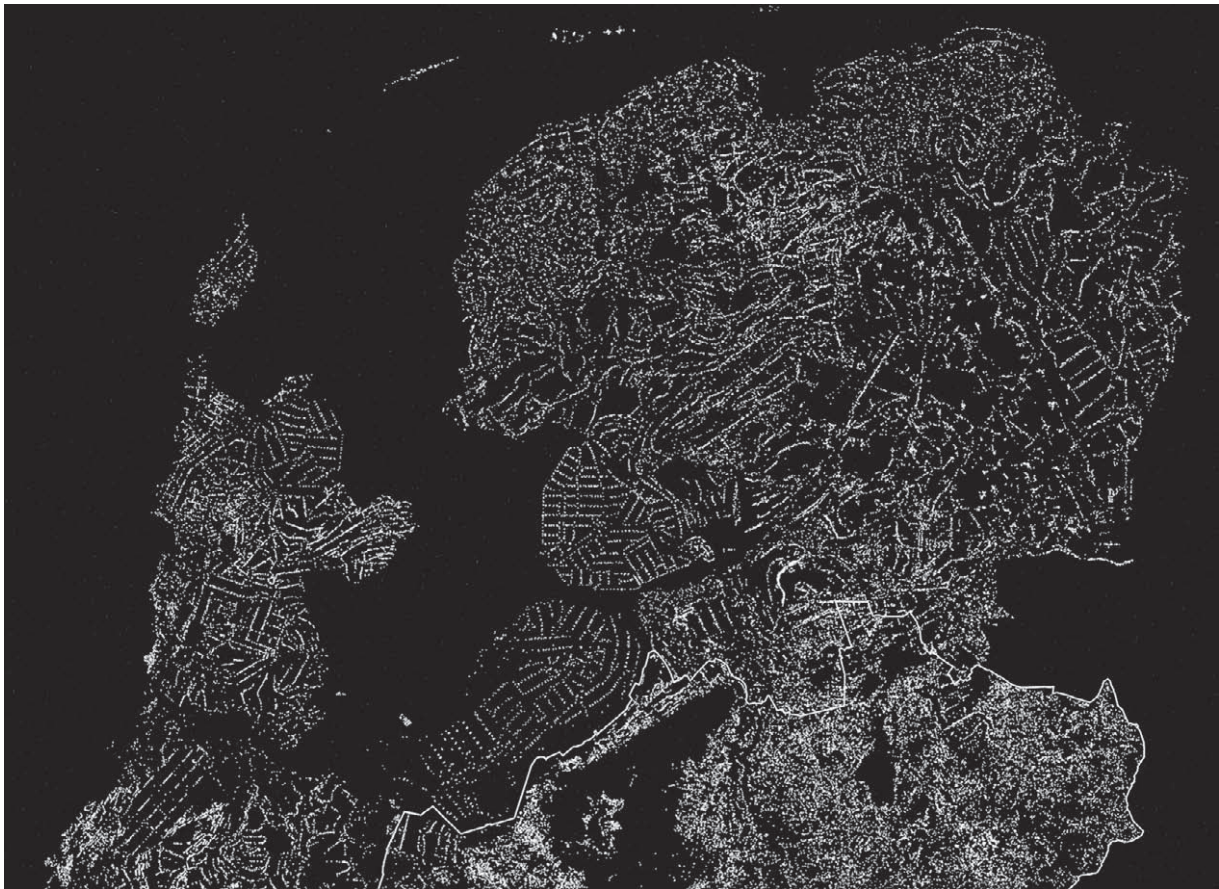
Ruimtelijke structuur van de polder als geheel

Groene eilanden in een open agrarische bedrijfsruimte.

Dé essentie op het schaalniveau van de polder als geheel is het principe van boerderijen en dorpen als groene eilanden in een open agrarische bedrijfsruimte. Op de boerderijkaart van Nederland vormen de 1600 erven in hun lineair gebundelde spreidingspatroon een zeer kenmerkend en uniek beeld. In het veld tekenen hun groene lijsten zich scherp af ten opzichte van het open polderland. Niet alleen de erven maar ook de 10 dorpen zijn vormgegeven als groene eilanden. Emmeloord is te beschouwen als het grootste eiland. Emmeloord heeft echter geen complete groene lijst.

Groene eilanden

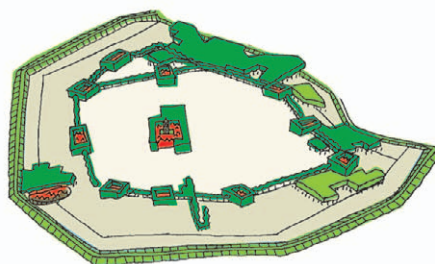
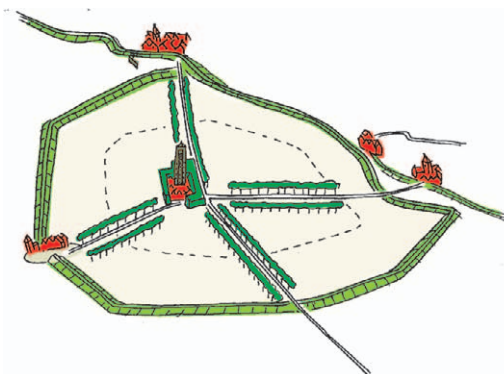

Boerderijkaart, reconstructieatelier zandgebieden

Boerderijkaart Nederland

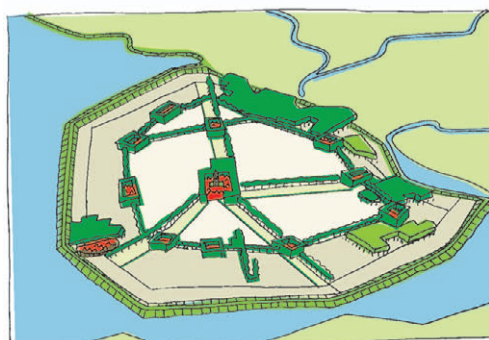
Ringen: dijkkring, dorpenring

Een ander belangrijk principe op het schaalniveau van de polder als geheel is de opbouw bestaande uit ringen en radialen. De dijkkring van de IJsselmeerdijk en de oude Zuiderzeedijk vormen letterlijk de 'achterkant' van de polder. De dijk heeft geen ontsluitingsfunctie; er liggen, enkele uitzonderingen daargelaten, geen boerderijen aan en je kunt moeilijk bij de dijk komen. De Noordoostpolder is daardoor niet op het buitenwater georiënteerd, maar op zijn middelpunt: Emmeloord.

De tweede ring is de dorpenringweg, welke voortkomt uit de concentrische opbouw van de polder en de verbindinglijn vormt tussen de dorpen binnen de polder. De dorpenringweg had overeenkomstig het ontwerp zwaarder beplant moeten worden dan de overige wegen. Omdat dit niet consequent gebeurd is, is het onderscheid ten opzichte van andere wegen in het veld niet altijd helder.

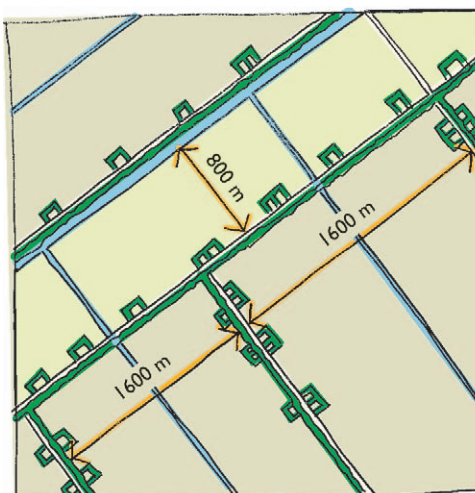
In het polderconcept was een contrast voorzien tussen een open middengebied en een meer verdichte randzone waartussen de dorpenringweg de scheidslijn vormde. Dit beoogde verschil is in de huidige ruimtelijke opbouw niet meer afleesbaar.

Ringen en radialen

Radialen: assenkruis

Het assenkruis (radialen), het complement van de dorpenringweg, verbindt deze niet alleen met het centrale Emmeloord, maar draagt ook zorg voor de verankering van de Noordoostpolder aan zijn omgeving. Het assenkruis is niet eenduidig van opbouw, maar bestaat meestal uit een vaart en een (hoofd)weg, die van elkaar gescheiden zijn door een dichte beplantingsstrook. Samen met een beplante parallelweg begrenst deze singel een zone die zich door zijn maat (800 meter breed: één kaveldiepte) onderscheidt van de overige ruimtes in de polder (meestal 1600 meter: twee kaveldieptes). Dorpenringweg en assenkruis vormen samen het netwerk van hoofdwegen vanaf welke de meeste mensen de polder beleven.

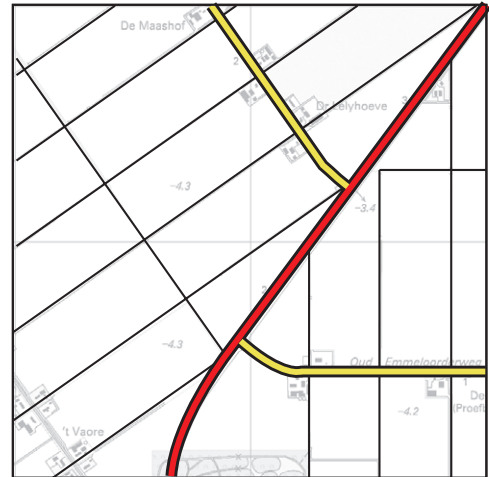
De 800 meter brede zone die het assenkruis begeleidt

Op alle schaalniveaus: vier lagen van het polderconcept

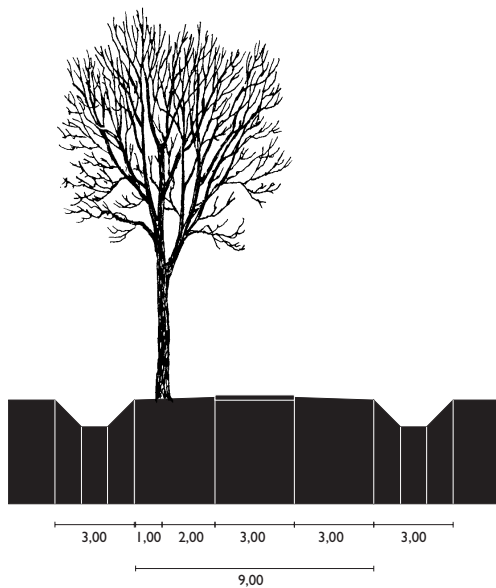
Het planconcept van de Noordoostpolder is opgebouwd uit vier lagen:

I. de inrichting is hiërarchisch:

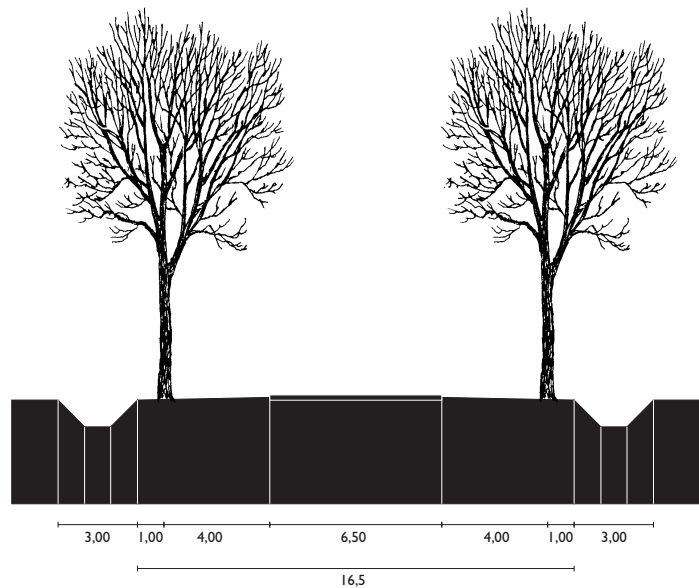
er is onderscheid tussen centrum en periferie of er is een getrapte opeenvolging van elementen. Dit geldt voor zowel de nederzettingen, de wegen en de waterlopen;

Uitbuigen van een landbouwweg

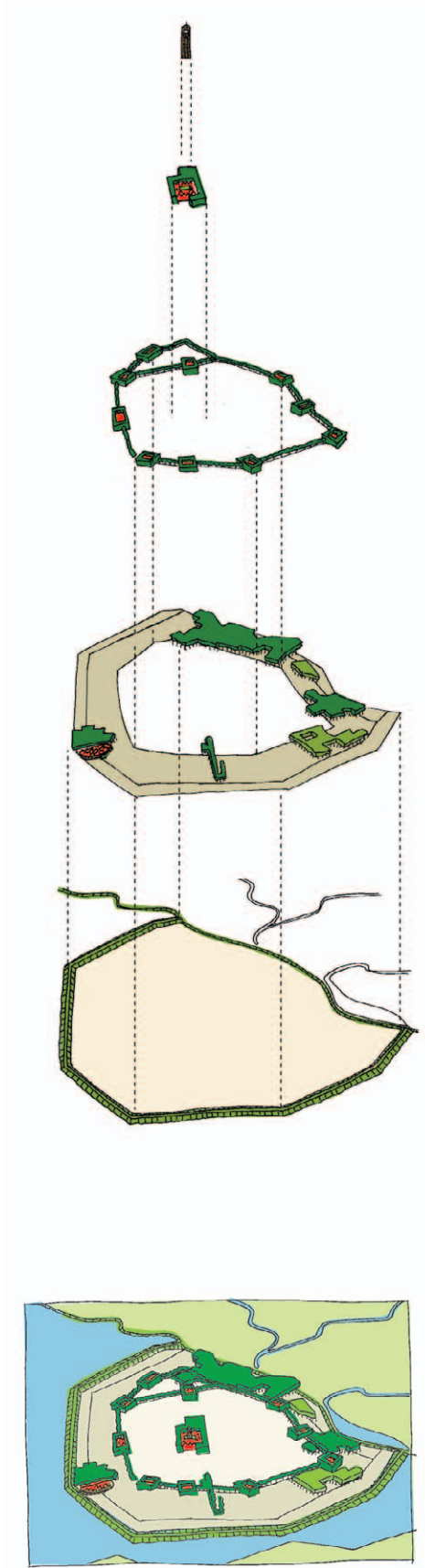
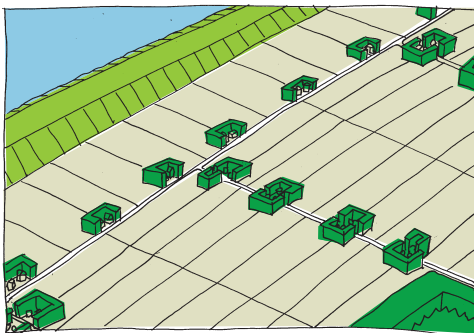
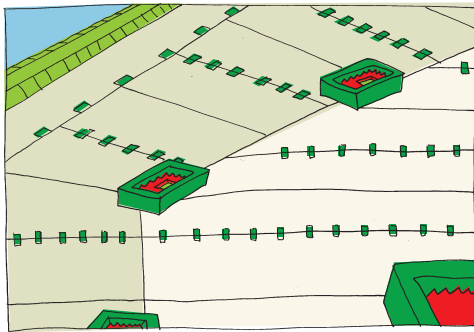
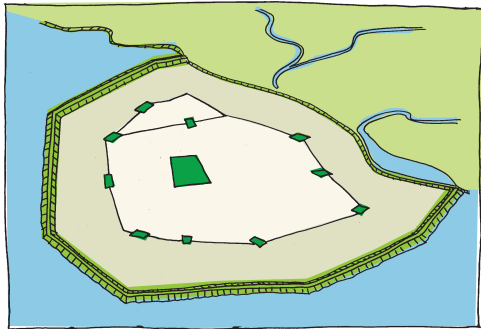
Landbouwontsluitingsweg

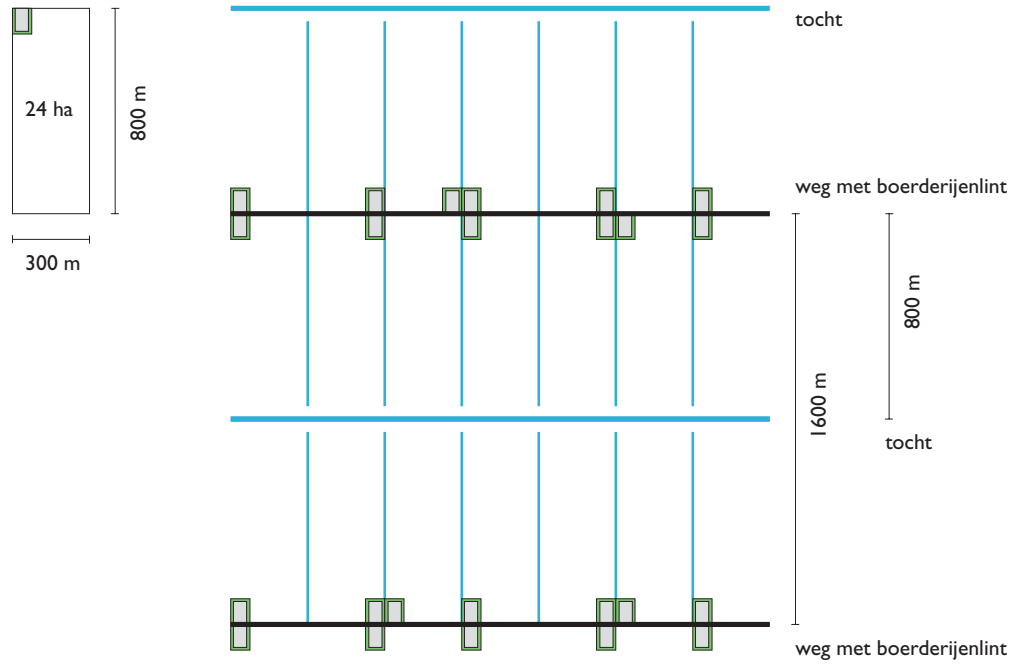
Dorpenringweg

2. de inrichting is concentrisch opgebouwd,

waarbij de vorm steeds wordt herhaald: middelpunt – veld – lijst. Dit geldt voor de polder als geheel (met Emmeloord als middelpunt), de dorpen met hun groene lijst en dorpsweide of brink en de boerderijerven met erfbeplanting en boerderij.

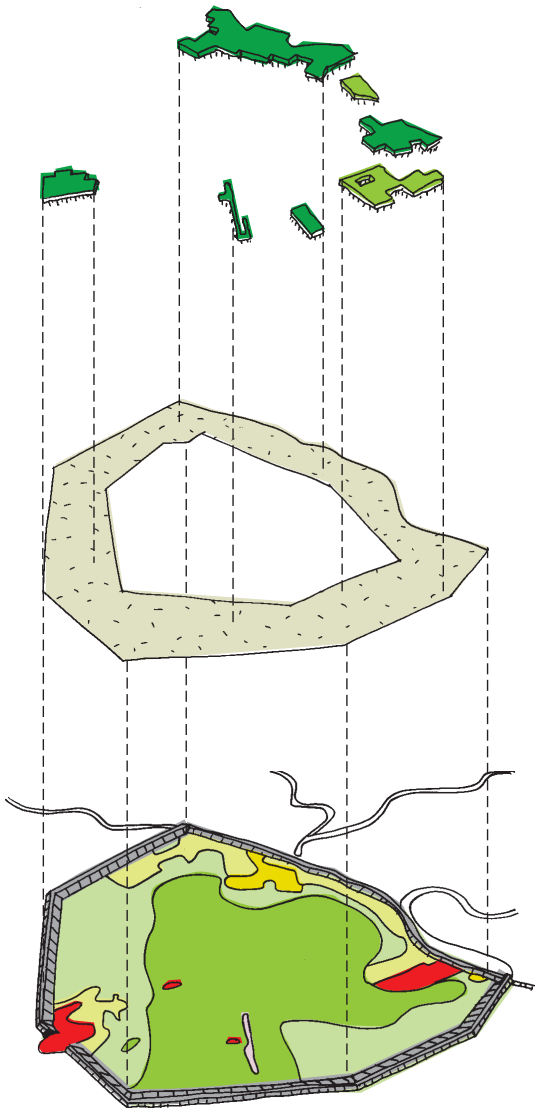

**3. de verkaveling volgt een
modulair systeem op basis van een
standaardkavel;**

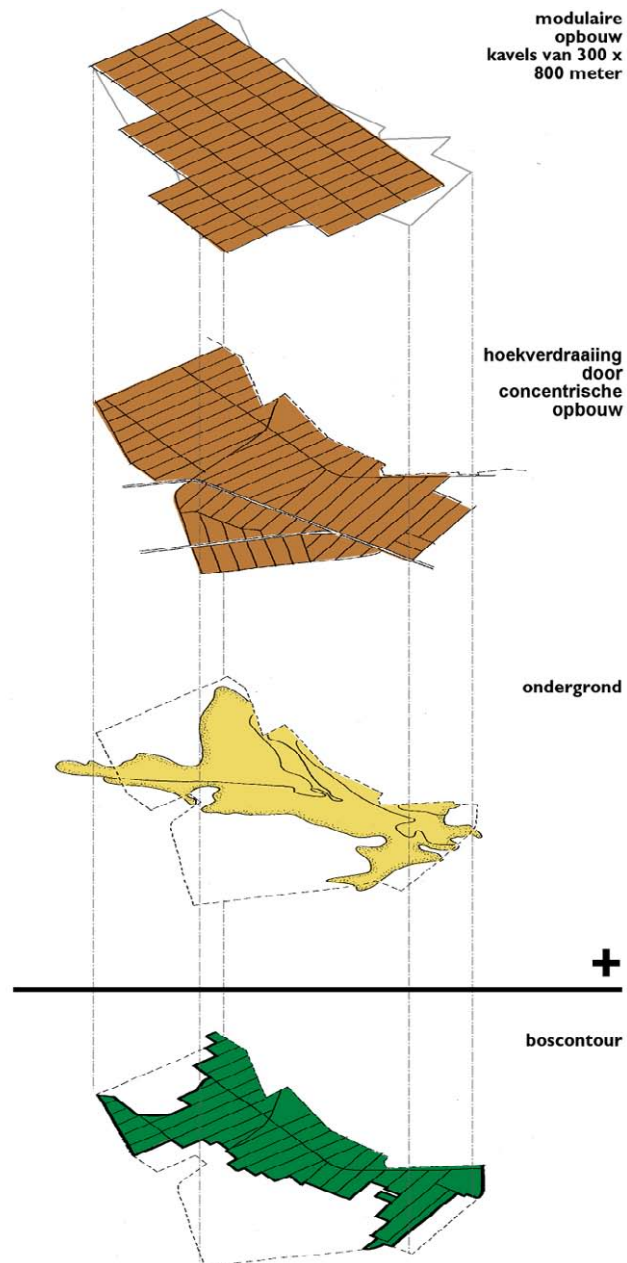
Modulaire opbouw

**4. de inrichting van de polder
reageert op de ondergrond
(bodem) en de omgeving;**

Reageren van lagen op elkaar

Per laag is een aantal inrichtingsprincipes te onderscheiden. De uiteindelijke inrichting van de polder is altijd het gevolg van het reageren van de vier lagen op elkaar. Daarin is de Noordoostpolder uniek en wezenlijk anders dan de oudere droogmakerijen en de later aangelegde Zuiderzeepolders.

De inrichting van de polder als het resultaat van het op elkaar reageren van verschillende lagen uit het polderconcept (Kuinderbos).

3 BANDBREEDTE AAN MOGELIJKE ONTWIKKELINGEN IN DE TOEKOMST

De manier waarop wordt omgegaan met drie kernkwesties bepaalt in belangrijke mate de toekomst van Noordoostpolder: welke samenleving willen we (en hoe gaan we om met de stedelijke groei), hoe verder met landbouw landschap en water, en welk imago wil Noordoostpolder? De bandbreedte aan denkbare ontwikkelingen binnen deze kwesties wordt ingeperkt door wat op dit moment voorstelbaar is en realistisch lijkt. Binnen al deze mogelijkheden valt iets te kiezen. Sommige combinaties van keuzes passen bij elkaar, terwijl de keuze voor het één de keuze voor iets anders ook kan uitsluiten. Drie toekomstbeelden voor 2030 presenteren logische combinaties van keuzes. Hoewel de toekomstbeelden ruimtelijk zeer verschillend zijn, gaat het hierbij telkens om een verandering in het grondgebruik van ongeveer 10 procent van de oppervlakte van de polder.

3.1 De drie kernkwesties

In drie kernkwesties liggen de vragen en opgaven besloten, waarvan de beantwoording bepalend is voor de lange termijn toekomst van Noordoostpolder:

I: Welke samenleving willen we en hoe om te gaan met groei?

Alles wijst er op dat de bevolking van Noordoostpolder zich verder ontwikkelt van een overzichtelijke homogene groep in de richting van een geïndividualiseerde, heterogene en pluriforme samenleving zoals we die langzamerhand in heel Nederland Stedenland kennen. Door de ontwikkeling van informatie- en communicatietechnologie en de lossere onderlinge binding van mens, activiteit en plek wordt de polder aantrekkelijk voor andere categorieën dan tot nog toe gebruikelijk. Met de vergrijzing in het verschiep kon dat wel eens een wenkend perspectief zijn.

De kwestie van de veranderende bevolkingssamenstelling en de lossere verbanden daartussen zit vooral in het tempo en de mate van groei van de bevolking in Noordoostpolder.

Hieraan gekoppeld is het vraagstuk van de infrastructuur. Hoe is Noordoostpolder aangetakt op haar omgeving? Immers, de afslagen aan de A6 en N50, een eventueel station aan de Zuiderzeespoorlijn (of zelfs aan de magneetweefbaan) bepalen de aantrekkelijkheid van Noordoostpolder als vestigingsmilieu voor mensen en bedrijven van buitenaf.

Bij de pluriforme samenleving van Noordoostpolder hoort een veelzijdig pakket aan woon-, werkmilieus en voorzieningen. Welke woonmilieus zou Noordoostpolder moeten toevoegen aan het bestaande pakket; zijn dat compacte milieus, behorende bij de kleine stad of zijn dat juist de dorps-, "groene" woonmilieus? Moet de Noordoostpolder selectief zijn als het om het aantrekken van werkgelegenheid gaat, of geldt hier "pakken wat je pakken kunt?" Is het voorzieningenpakket van de polder aan vernieuwing toe en zo ja in welke richting moet dan worden gedacht? Denk bij dit laatste ook aan recreatieve en toeristische trekpleisters.

Bij deze verkenning van woon-, werk- en voorzieningenmilieus hoort een inschatting van kwaliteiten (bv welke condities zijn nodig voor aantrekkelijke woon-/werkmilieus?) en kwantiteiten. Lukt het om die kwaliteiten en kwantiteiten te vertalen binnen het oorspronkelijke concept van de Noordoostpolder (de concentrische opzet met Emmeloord en een dorpenring eromheen) of is dat concept aan een herziening toe? Valt er recht te doen aan de gegroeide cultuurhistorische kwaliteit van en in de polder? Moeten er bij de verdere ontwikkeling voorwaarden gesteld worden aan de stedenbouwkundige en architectonische kwaliteit?

2: Hoe verder met landbouw, landschap en water?

Het aantal landbouwbedrijven is inmiddels met bijna 20% tot 1500 teruggelopen. Tot 2030 wordt rekening gehouden met een verder daling tot 750 bedrijven. Er bestaat grote onzekerheid over de koers van de landbouw in Noordoostpolder. Gaat het verder richting specialisatie? Of is er juist sprake van diversificatie? Welke plaats krijgen de glastuinbouw en andere kapitaalintensieve teelten?

Vervolgens is er de vraag welk polderlandschap hierbij hoort: gaat het om een groenblauw netwerk met (recreatieve) paden en waterlopen, met intensieve landbouw in de "mazen", of ontstaat er een lappendeken van groene, blauwe, extensieve en intensieve velden? Hoe staat het met de

recreatieve aantrekkelijkheid van dat toekomstige landschap. Welke rol kan een eventueel nieuw Randmeer tussen de polder en het oude land spelen?

De wijze van omgaan met het watersysteem lijkt fundamenteel voor de toekomst van de polder. Daarom hier ook een korte toelichting op dit deel van de opgave. In de Noordoostpolder is volgens de huidige normen te weinig water aangelegd: ongeveer 1 procent van de gebiedsoppervlakte (zo'n 500 ha). Nu reeds worden met het optreden van wateroverlast de gevolgen daarvan duidelijk. Bij verdere bodemdaling en toename van piekneerslagen zal in de toekomst vaker overlast optreden. Om ook in de toekomst voldoende drooglegging te garanderen, is een aanpassing van het watersysteem noodzakelijk. Er zijn twee oplossingsstrategieën denkbaar (uit: stroomgebiedsvisie Flevoland): of er wordt extra oppervlaktewater aangelegd, (indicatie: verdubbeling tot verdrievoudiging van de huidige oppervlakte), of het watersysteem in de gehele polder wordt meer flexibel. De eerste oplossing betekent een grote ingreep, maar de landbouw kan op de huidige manier blijven produceren. De tweede oplossing lijkt in eerste instantie een minder grote ingreep maar de landbouw kan niet ongestraft overall op de huidige wijze haar productie voortzetten en zal moeten zoeken naar manieren om met peilfluctuaties om te gaan.

3: Welk imago kiest Noordoostpolder en hoe effectueert ze dat?

Imago's vormen als het ware de bril waardoor je naar de polder kunt kijken. Van landbouwpolder naar Eldorado? Lusthof buiten de hectiek van de Randstad? Welk 'Leidmotief' kiest de polder bij het voorsorteren op de toekomst? Waar hoort de polder eigenlijk bij? Of trekt ze haar eigen spoor?

Hoe vertaalt zich dat organisatorisch? Wat "overkomt" de polder gewoon en waar liggen juist stuur-kansen? Met wie zou samenwerking moeten worden gezocht. Hoe wordt de groeiende kloof tussen geïndividualiseerde burgers en openbaar bestuur overbrugd? Welke vaste of tijdelijke verbanden worden er gelegd in de driehoek burgers - overheid - marktpartijen? Waar

hoort de polder bij? Vier imago's tekenen zich af:

De polder als eiland.

- De polder als eiland, de tuin van Nederland. 'Over de dijk is het anders'.

De polder op de vervoerslijn van West naar Noord Nederland

- De infrastructuur wordt drager van stedelijke ontwikkelingen.

De polder als modern optielandschap

- Hier kan het nog: Windmolens, glastuinbouw e.d.

De polder ecotoeristisch

- Koppeling aan Noordwest Overijssel.

3.2 Toekomstbeelden

Van kernkwesties via bouwstenen naar toekomstbeelden

Per kernkwestie zijn denkbare oplossingsrichtingen verkend: de bouwstenen. De bouwstenen vormen samen de volledige bandbreedte aan mogelijke ontwikkelingen. Uit logische combinaties van de bouwstenen zijn drie verschillende toekomstbeelden gecomponeerd die samen de mogelijke geïntegreerde toekomst voor Noordoostpolder weergeven. De bouwstenen die hieraan ten grondslag lagen zijn hier niet afzonderlijk beschreven. Geïnteresseerden in de afzonderlijke bouwstenen worden verwezen naar het achtergrond document 'bouwstenen en toekomstbeelden'.

Over toekomstbeelden

Het scheppen van toekomstbeelden is een manier om je voor te bereiden op de onbekende toekomst en de onzekerheden daarin. Ze maken de consequenties inzichtelijk van dingen die Noordoostpolder zouden kunnen gaan overkomen. Toekomstbeelden zijn plausibel en consistent. Dat wil zeggen dat de antwoorden die op de verschillende toekomstvragen te geven zijn per beeld kloppen. Ook is het zo dat de toekomstbeelden verschillende antwoorden geven op dezelfde set vragen. De toekomstbeelden 'zelfstandige polder', 'wervende polder', en 'aangesloten polder' worden beschreven aan de hand van de drie kernkwesties.

‘de zelfstandige polder’

Imago en uitstraling

De Noordoostpolder blijft vooral zichzelf: een oase van rust en ruimte, waarin de landbouw heer en meester is. Dynamiek en de groei worden bewust buiten de deur gehouden. Behoud van het oorspronkelijke polderconcept vormt de basis. Het voorzieningenniveau blijft zoals het is en de samenleving vergrijsst gestaag. Wel gaat de polder vanwege haar unieke eigen kwaliteit en ligging open voor de dagrecreant.

Samenleving en omgang met groei

In zelfstandig groeit de samenleving net genoeg (tot ruim 50.000 inwoners) om bestaande voorzieningen te behouden. De samenstelling van de bevolking blijft dicht bij het Nederlands gemiddelde, maar hoewel waar mogelijk de jongeren als polderbewoners behouden blijven, gaat de vergrijzing verder. Poldercultuur en verenigingsleven kunnen overleven. Emmeloord en een aantal dorpen groeien voor de opvang van de eigen bevolking, zodat daar de voorzieningen behouden worden. De landbouw en de ondersteunende bedrijvigheid blijven de grootste werkgever. Het oppervlak bedrijventerrein rond Emmeloord groeit licht.

‘de wervende polder’

Imago en uitstraling

De potenties van de polder als “lusthof” en “tuin” worden ontdekt. Liefhebbers van ruimte en horizon strijken in groter getale neer. De polder krijgt naam en faam als een aantrekkelijke en gevarieerde leefomgeving. De groene kwaliteit van de polder wordt door de overheid sterk verbeterd en voor het overige doet de markt haar werk.

Samenleving en omgang met groei

In wervend groeit de samenleving tot 60.000 inwoners. Deze groei is gebaseerd op twee mechanismen: het opvangen van de eigen bevolking en het aantrekken van jonge tweeverdieners en ouderen van elders. De vergrijzing wordt hiermee zeker niet gestopt; wel neemt de koopkracht toe. Het voorzieningepakket van de polder groeit in de diepte (sport en lifestyle), niet in de breedte. De polder realiseert landschappelijke woonmilieus en krijgt daar iets voor terug: de kwaliteit, de toegankelijkheid en de bruikbaarheid van het landschap worden verhoogd. Landgoederen in een nieuw jasje horen bij dit toekomstbeeld. Emmeloord groeit voor de opvang van de eigen bevolking. De nieuwkomers in de polder nemen hun werk mee naar huis; ze maken optimaal gebruik van de ICT-infrastructuur en houden hun werkplek elders in Nederland.

‘de aangesloten polder’

Imago en uitstraling

De polder kiest voor optimale aansluiting op de rest van Nederland. De stedelijke druk van elders wordt gehonoreerd en ingezet om de kwaliteit van de polder als woon- en werkmilieu te verbeteren. De Intercity-halte Emmeloord aan de Zuiderzeespoorlijn en de aansluiting op de A6 en de A50 zijn de motoren achter aangesloten. De transformatie van een deel van de polder tot een stadslandschap is onvermijdelijk.

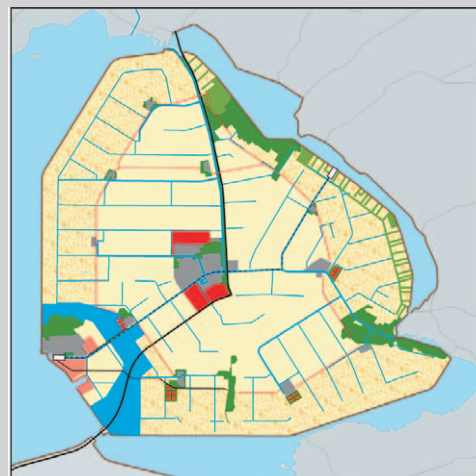
Samenleving en omgang met groei

In aangesloten groeit de bevolking tot zo'n 80.000 - 85.000 inwoners. Emmeloord wordt een middelgrote stad met ongeveer 60.000 inwoners en bereikt daarmee de kritische massa voor een compleet stedelijk voorzieningenniveau. Op gebied van detailhandel, cultuur en vrije tijdsbesteding (en natuurlijk onderwijs en zorg) is er echt wat te beleven. Emmeloord is regionaal centrum voor de ruime omgeving. De bevolkingssamenstelling verandert. Het aandeel jongeren neemt toe, de sociaal-culturele achtergrond wordt diverser, de vergrijzing stukt. Ruim opgezette woonwijken, met grote woningen op een behoorlijke kavel of ruime appartementen in het groen of aan het water, zorgen voor de aantrekkelijkheid in dit toekomstbeeld. Er komen 15.000 woningen bij in en om Emmeloord, een ruime verdubbeling van het huidige aantal. De bestaande voorraad krijgt ook een impuls. In het multifunctionele stadslandschap om Emmeloord heen krijgt “wonen in het landschap” een plek, om ook die top van de woningmarkt te bedienen. De structuur van de werkgelegenheid verandert. Emmeloord wordt een dienstencentrum en krijgt een stationslocatie met een gemengd programma van kantoren, voorzieningen en appartementen.

Landbouw, landschap en water

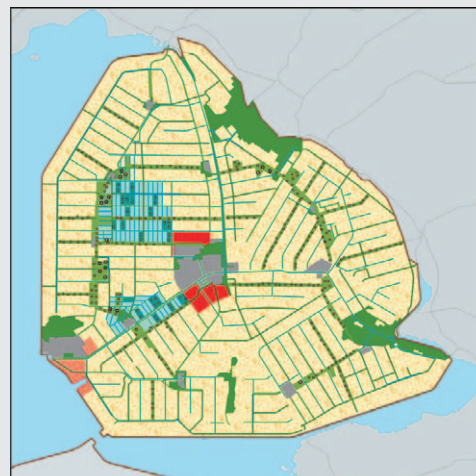
Optimale aanpassing van het landbouwareaal aan de wijzigende marktomstandigheden is uitgangspunt in dit toekomstbeeld. Voor alle kansrijk geachte landbouwkundige ontwikkelingsrichtingen is er ruimte. De schaalvergroting in de akkerbouw - voorwaarde voor een rendabele bedrijfsvoering - kan moeiteloos worden ingepast in het middengebied. In de buitenring met z'n lichtere gronden kunnen intensievere teelten een grotere rol gaan spelen.

Het watervraagstuk wordt structureel aangepakt. De huidige drooglegging kan gehandhaafd blijven, doordat in de polder een groter wateroppervlak wordt gerealiseerd voor seizoens- en piekberging, onder andere tussen Tollebeek en Urk. Bovendien maakt een randmeer tussen polder en oude land deel uit van zelfstandig; dit om de waterproblematiek in de omgeving te helpen oplossen. Ook natuurontwikkeling en recreatie krijgen de ruimte in de oostflank. Dit sluit prima aan bij de natuurkerngebieden in Noordwest Overijssel.

Landbouw, landschap en water

Het landbouwareaal beslaat nog steeds een groot oppervlak maar in een "verweven" gedaante. Diversificatie en verbrede landbouw zorgen voor minder afhankelijkheid van de wereldmarkt. In de hele polder is een peilfluctuatie geaccepteerd. In tijden van wateroverlast zorgt een drietal grote gebieden die vol kunnen lopen voor droge voeten elders. Dit "waterlandschap" heeft ook een multifunctioneel karakter: natuur, recreatie, landbouw met beperkingen, amfibisch wonen vinden er hun plek. De natuur in de polder krijgt een belangrijke impuls door de netwerk-benadering. Een complex van watergangen, royaal beplante polderwegen en nieuwe groene fiets- en wandelpaden, vormen samen een fijnmazig en aantrekkelijk natuurnetwerk. De dorpen, en de landschappelijke woonmilieus voegen zich hierin.

Landbouw, landschap en water

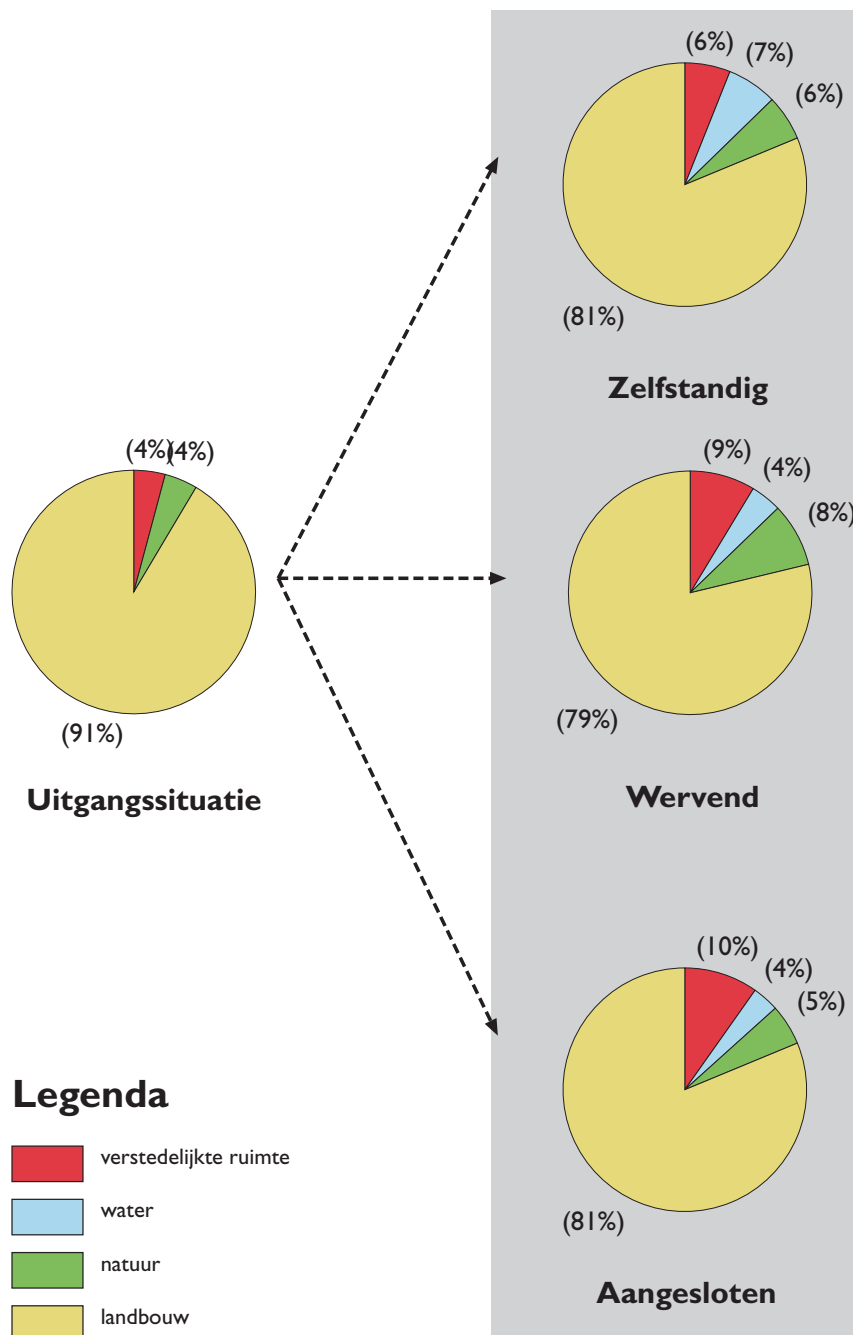
In de buitenste ring van de polder is volop ruimte voor schaalvergroting en diversificatie. In het multifunctionele stadslandschap rond groot-Emmeloord worden combinaties gezocht tussen een verbrede landbouw, natuur, landschap en recreatie vanuit de stad.

Om de landbouw optimaal te laten functioneren en vaste lage peilen te garanderen, wordt een groot wateroppervlak gerealiseerd. Dit wordt ingezet om de aantrekkelijkheid van de stad te verzekeren met allerlei vormen van wonen op en aan het water.

Conclusie toekomstbeelden

De toekomstbeelden zijn op tal van punten zeer verschillend. Er is dus iets te kiezen. Toch is er ook een belangrijke overeenkomst. Telkens vershift zo'n 10 procent van de polder van kleur. De landbouw zal ook in de toekomst de belangrijkste grondgebruiker blijven.

Verschuiving van het grondgebruik in de drie toekomstbeelden ten opzichte van de uitgangssituatie

4 KOERS OP HOOFDLIJNEN

De drie toekomstbeelden laten ons zien dat op basis van hetzelfde programma (een transformatie van ongeveer 10%) er over dertig jaar zeer verschillende Noordoostpolders tot ontwikkeling kunnen komen. Kiezen is dus niet alleen mogelijk, maar ook noodzakelijk om op termijn de zo gewaardeerde samenhang op hoofdlijnen vast te houden. De uiteenlopende reacties op de drie toekomstbeelden leren echter dat niet eenduidig voor één van de gepresenteerde toekomstbeelden gekozen kan worden. Het selectieve ontwikkelingsgerichte imago van ‘wervend’ spreekt aan. De nieuwe koers is hierop gebaseerd, maar heeft een eigen consistentie en past aantrekkelijke elementen uit de andere beelden in. In dit hoofdstuk wordt de koers geschetst aan de hand van 10 stellingen om daarmee de essentie duidelijk te maken. De stellingen zijn gebaseerd op de gevoerde debatten met de inwoners, organisaties en bedrijven in Noordoostpolder en vormen de conclusies van de gemeenschappelijke lijn in de reacties.

stelling 1:

Kiezen op hoofdlijnen, maar niet alles willen vastleggen

Deze toekomstvisie zet wel een koers uit op hoofdlijnen, maar levert geen blauwdruk voor de toekomstige polder. Hiermee wordt inhoud geven aan het besef dat de verhouding overheid-burger zoals die bestond tijdens de aanlegfase van de polder fundamenteel veranderd is.

Het idee van de maakbare samenleving is verlaten, maar de gemeente Noordoostpolder is bepaald niet onverschillig over de toekomstige situatie: ze wenst regie te voeren. Vandaar dat voor een aantal hoofdlijnen, zoals functiezonering, een duurzamer watersysteem en de toekomst van de erf- en dorpsbeplantingen richtinggevende verkenningen worden uitgezet. Binnen dit hoofdstramien bestaat echter veel vrijheid voor individuele invulling en inpassing van toekomstige ontwikkelingen.

stelling 2:

Ontwikkelingen altijd respectvol toetsen aan het unieke ontwerp van de Noordoostpolder

De polder is uniek en gaaf. De toekomstvisie toont respect voor dit bijzondere ontwerp. Respect betekent in dit geval dat het oorspronkelijke concept altijd vertrekpunt is, waarbinnen ontwikkelingen ingepast moeten worden.

Het gaat er dus niet om alle kenmerken van het polderontwerp te behouden, maar een ontwikkelingsgerichte strategie uit te werken die uitgaat van het behoud van de ‘essenties’ van het ontwerp, zoals beschreven in hoofdstuk 2.

3 stelling 3:
De Noordoostpolder blijft primair een open landbouwgebied, waarin ruimte kan zijn voor andere functies

De meest opvallende uitkomst van de vergelijkende analyse van de toekomstbeelden is het relatief beperkte areaal van de denkbare functieveranderingen. In 2030 is nog zeker 80% van de polder in agrarisch gebruik. De belangrijkste opgave voor het honoreren en localiseren van de functionele veranderingen is om dit zodanig te doen dat dit de landbouwontwikkelingen niet frustrereert. Maar wel moeten tegelijkertijd kwalitatieve verbeteringen worden bereikt voor wonen, werken, recreatie en natuur in de gemeente Noordoostpolder. Grootschalige functieveranderingen (meer dan 10% van het polderareaal) worden niet gehonoreerd.

4 stelling 4:
De schaalgrootte in Noordoostpolder respecteren, dus zoneren

De onzekere toekomst van de landbouw speelt een belangrijke rol bij de discussie over de koers voor de Noordoostpolder. Daarom sorteert deze toekomstvisie niet voor op één wenselijke koers voor de landbouw, maar wil ze mogelijkheden open houden. Duidelijk zijn echter de kwaliteiten van de huidige polder als agrarisch produktiegebied; 1: uitgestrekt en onversneden met andere functies, 2: optimaal verkaveld, 3: goed te manipuleren produktieomstandigheden, 4: de grote schaal. Dit lijken de belangrijkste troeven om de grootste keuzevrijheid aan agrarische perspectieven te behouden. De consequentie van deze strategie is dat de hoofdfunctie van het grootste deel van de polder agrarisch blijft, en dat andere functies die de structuur (verkavelings- en landschapsbeeld) niet aantasten toegelaten kunnen worden. In een aantal nader vast te stellen gebieden kunnen veranderingen zich concentreren. De landbouw is drager van de wereldse vergezichten.

5 stelling 5:
Water is een belangrijk ordenend principe voor de toekomstige polder

Om wateroverlast te voorkomen moet het watersysteem van de polder aangepast worden. Om daarnaast de flexibele productieomstandigheden voor de landbouw te kunnen blijven garanderen legt de gemeente daarbij de nadruk op 'watermachine'. Dit houdt in dat er meer open water in de polder gecreëerd wordt (indicatie: verdubbeling tot verdrievoudiging van de huidige oppervlakte). Het ontwikkelen van extra open water leidt tot veranderingen van het polderlandschap en kan als mede ordenend principe worden ingezet om het toekomstige grondgebruik binnen de polder gestalte te geven. Het nieuwe watersysteem legt geen beperkingen op, maar schept op deze manier keuzevrijheid voor de toekomstige gebruiksfuncties in de polder.

6 stelling 6:
De Noordoostpolder wordt diverser, door ook vragen van buitenaf zorgvuldig afwegend te honoreren

Het beeld van de poldersamenleving als een evenwichtige afspiegeling van de Nederlandse verzuilde samenleving uit de jaren vijftig bestaat niet meer. De agrarische pioniers van toen maken plaats voor een pluriforme samenleving. Het gemeentebestuur wil zich in eerste instantie richten op het scheppen van ontwikkelingsmogelijkheden voor de eigen bewoners en realiseert zich hierbij dat vooral de jongeren en ouderen binnen de poldersamenleving extra aandacht verdienen. De ontwikkelingsperspectieven voor deze beide groepen leveren de criteria op om te kunnen bepalen welke vragen van buitenaf worden gehonoreerd. Deze selectiviteit richt zich met name op het verder doorontwikkelen en faciliteren van een 'nieuwe plattelandsbevolking' binnen een zich steeds verder verstedelijkend Nederland. Een plattelandsbevolking die zich aangetrokken voelt door de unieke combinatie van het agrarisch landschap, de dorpen én de stad. Een bevolking die de landbouwontwikkelingen begrijpt en rust en ruimte als belangrijke vestigingsvoorwaarden beschouwt.

7 stelling 7:

De niet agrarische functies in de gemeente Noordoostpolder zijn in principe ruimtelijk verweven met elkaar

Om een adequaat woon- en leefklimaat voor de toekomstige plattelandssamenleving te kunnen scheppen, moet er ruimte komen voor meer differentiatie in de Noordoostpolder. Deze ruimte wordt specifiek gelocaliseerd naast en los van de agrarische bedrijfsruimte.

Om een aantrekkelijk contrast te bereiken ten opzichte van het open landbouwgebied mogen de woon- en werkgebieden zelf nooit grootschalig en monofunctioneel zijn.

De opgave bestaat er uit om aantrekkelijke gebieden te ontwikkelen met een bijzondere landschappelijke en ecologische betekenis waarbinnen verschillende functies met elkaar verweven zijn. Gezocht wordt bijvoorbeeld naar interessante combinaties van wonen en water, of recreatie en natuur. Het is goed denkbaar dat een deel van de oplossingen voor de nieuwe wateropgave deel uit maakt van deze gebieden.

8 stelling 8:

De dorpen en deelgebieden binnen de polder krijgen een duidelijker eigen karakter

Als consequentie uit stelling 7 ontstaan er in het agrarische gebied verschillende 'sectoren' met een duidelijker eigen profiel: de noord-westpunt, die wordt gekleurd door de landbouw met daarbinnen enkele specifieke teelten, zoals bloembollen; de oostpunt, waar de nadruk naast landbouw ligt op natuur en recreatie; de zuidelijke punt wordt vooral gekleurd door cultuurhistorie.

Afhankelijk van de ligging in de polder (in een specifieke sector van het agrarische gebied of binnen het assenkruis), de stedenbouwkundige opzet en specifieke activiteiten ontwikkelen ook de dorpen steeds meer een eigen profiel. Daarom wordt bij de locatiekeuze en verschijningsvorm van toekomstige functieveranderingen in eerste instantie ook geselecteerd op basis van het specifieke profiel van de verschillende 'sectoren' en dorpen.

9 stelling 9:

Ingrepen zijn acceptabel voor zover die het gekozen imago en de uitgezette koers versterken

De Noordoostpolder heeft een duidelijke eigen identiteit, maar is natuurlijk ook aangesloten op de regio en vormt een verbindende schakel tussen de Randstad en Noord Nederland.

Infrastructurele ontwikkelingen worden getoetst op de effecten die ze hebben voor de uitgezette koers. Zo wordt de aanleg van de Zuiderzeespoorlijn en een randmeer positief beoordeeld wanneer deze interventies ook een bijdrage kunnen leveren aan de geformuleerde koers.

Wanneer de effecten van een beoogde infrastructurele ontwikkeling uitstijgen boven de bandbreedte van de uitgezette koers (grootschalige functionele veranderingen e.d.) zullen deze ontwikkelingen worden bestreden.

10 stelling 10:

De Noordoostpolder kiest voor een groene lijst rond haar agrarische imago

De poldergemeenschap is trots op het nu bereikte resultaat, vijftig jaar na de start van de inrichtingswerkzaamheden. Het beeld, van een kale landbouwvlakte waar het altijd waait, klopt al lang niet meer met de realiteit. Het ontwerp uit de jaren veertig van de vorige eeuw heeft een uniek en samenhangend landschap opgeleverd dat de koers bepaalt voor toekomstige ontwikkelingen. Op basis van de andere 9 stellingen gaat het om een bescheiden koerscorrectie. Het blijft een modern landbouwgebied, maar er komt meer diversiteit in de polder.

Het gemeentebestuur heeft een ontwikkelingsgerichte houding en wil veranderingen honoreren. Door ruimtelijk te zonereren en te sturen op specialisatie binnen deelgebieden ontstaan er ook aantrekkelijke groene woon- werk- en recreatiegebieden. Omdat daarnaast in het open agrarische gebied en rond de dorpen erfbeplantingen en bouselementen tot volle wasdom komen en worden aangevuld, krijgt de Noordoost-polder een steeds groener imago en profiteert volop van de unieke combinatie van een open agrarisch gebied, groene dorpen en een levendige stad.

5 RUIMTELIJKE STRATEGIE IN STAPPEN

De in het vorige hoofdstuk uitgezette koers op hoofdlijnen bestaat uit verschillende facetten die samen de invalshoeken vormen voor het gemeentelijke beleid. In dit hoofdstuk wordt in een aantal stappen de gekozen koers verder uitgewerkt naar een ruimtelijke strategie voor de toekomstige polder. Naast deze ordeningsstrategie voor de polder wordt een ontwerpstrategie ontwikkeld die laat zien hoe toekomstige ontwikkelingen 'polderspecifiek' ontworpen kunnen worden. De stappen worden niet in een willekeurige volgorde gezet, er is sprake van een specifieke reeks. Met deze reeks wordt in feite een 'keuzeboom' opgesteld aan de hand waarvan het gemeentebestuur in de toekomst gebruiksveranderingen en ontwikkelingen wil toetsen en sturen.

Een ontwikkelingsgerichte benadering houdt in dat de wens tot verandering/verbreding dan wel transformatie gehonoreerd wordt. Daarnaast is in de koers vastgelegd dat het duurzaam in stand houden van het open landbouwgebied hoofddoelstelling is. Bovendien is er het besef dat de polder een belangwekkend cultuurmonument is, waarbinnen veranderingen alleen op een zorgvuldige manier en met respect voor de bestaande kwaliteiten worden gehonoreerd.

5.1 Ordeningsstrategie in stappen

Stap I:

Groene eilanden en zones voor ontwikkeling en behoud

De eerste stap op weg naar een ruimtelijke strategie is het ontwikkelen van een kader waarmee de hoofdlijn van de ruimtelijke organisatie van de toekomstige polder wordt vastgelegd.

Ontwikkeling op basis van het stramien van 'groene eilanden'

Op de eerste plaats moet afgewogen worden of de ontwikkeling kan aansluiten bij het principe van de groene eilanden in de open agrarische bedrijfsruimte. Deze essentie van het oorspronkelijke polderconcept blijft het hoofdprincipe voor de toekomstige polderstructuur. De bestaande eilanden (Emmeloord, dorpen en erven) zijn hierbij steeds het startpunt van de groei.

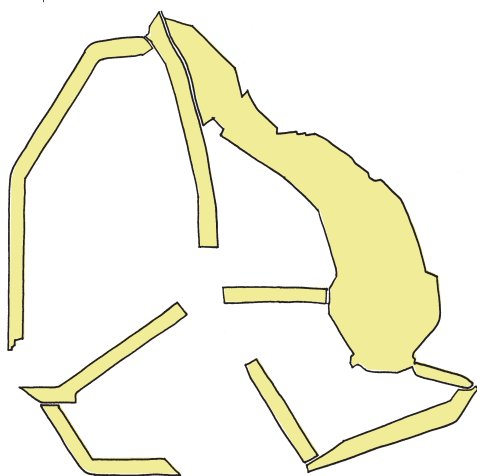
Uitgangspunt hierbij is dat een eiland telkens als zelfstandig geheel herkenbaar blijft en dat de groene lijst meegroeit. Het vaststellen van de locatie en aard van de lijst wordt beschouwd als een cruciale hoofdlijn waarvoor de overheid een koers uitzet. Gezocht wordt naar mogelijkheden om ambities te integreren. Zo zou een evenement als de Floriade een belangrijke impuls kunnen geven aan de ontwikkeling van de groene lijst aan de noordzijde van Emmeloord. De eilandenstrategie kent echter ook zijn grenzen. Wanneer de groei door zijn aard of omvang niet meer binnen de oorspronkelijke of uitgebreide eilanden past, wordt uitgeweken naar de ontwikkelingszones.

Zones voor ontwikkeling en behoud

De toekomstvisie wijst gebieden aan waarbinnen functieveranderingen kunnen plaatsvinden en gebieden waar vooral het behoud van de agrarische bedrijfsruimte aan de orde is. De basis voor de keuze van de gebieden vormt de opbouw van de polder in ringen en radialen.

Groene eilanden in een open agrarische bedrijfsruimte

ontwikkelingszones (geel) en behoud van monofunctionele agrarische bedrijfsruimte (wit)

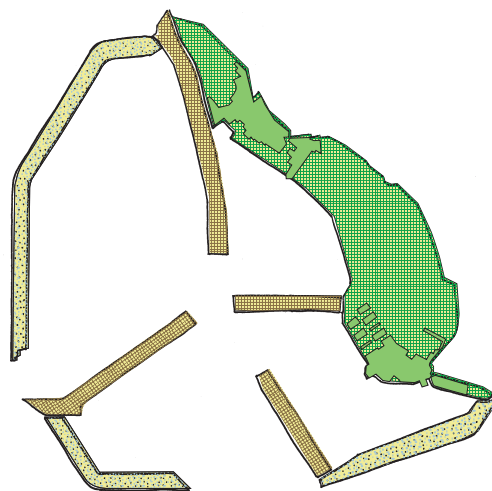
2 Stap 2: Kleurverschillen in de transformatie- en landschapontwikkelingszones

Het polderlandschap blijft het landschap van groene eilanden en weidse vergezichten. Maar er zullen gebieden transformeren terwijl andere gebieden meer in de luwte van veranderingen liggen. De transformatiegebieden zullen zich meer van elkaar gaan onderscheiden. Op deze manier kunnen bepaalde gebieden beter toegesneden worden op hun toekomstige gebruik als recreatielandschap of woonomgeving.

Transformatiezones aan het assenkruis
De 800 meter zone brede zone die het assenkruis begeleidt (zie hoofdstuk 2) vormt een ruimtelijke reservering voor bijzondere bestemmingen, woon- en bedrijventerreinen, waarvoor de eilandstrategie geen ruimte biedt.

Drie 'sectoren' binnen het landbouwgebied
In het monofunctionele agrarische productiegebied is er geen ruimte voor grootschalige niet-agrarische transformaties. Afhankelijk van de ligging binnen de polder wordt de hoofdfunctie landbouw 'gekleurd' door een bijzonder accent, waardoor er drie 'sectoren' binnen het agrarische gebied ontstaan: de noordwestpunt, die wordt gekleurd door de landbouw met daarbinnen enkele specifieke teelten, zoals bloembollen; de oostpunt, waar de nadruk naast landbouw vooral ligt op natuur en recreatie; de zuidelijke punt wordt vooral gekleurd door cultuurhistorie. Vergroting van de ontwikkelingsperspectieven voor de landbouw houdt tevens in dat verder gaande functiemengingen in dit gebied niet gewenst zijn.

Twee landschapontwikkelingszones
Er worden twee landschapontwikkelingszones onderscheiden, waarin ruimte is voor groene transformaties. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen de westrand/zuidrand en de oostflank van de polder. In de westrand/zuidrand wordt ruimte geboden voor extensieve ontwikkelingen om daarmee het karakter van de rustige buitenkant te versterken. De openheid blijft hierbij intact. De oostflank biedt plaats aan nieuwe groene functies met een sterk uiteenlopend karakter, bijvoorbeeld een uitgebreid recreatienetwerk of wonen in nieuwe landgoederen.

**Kleurverschillen in de transformatie- en
landschapontwikkelingszones**

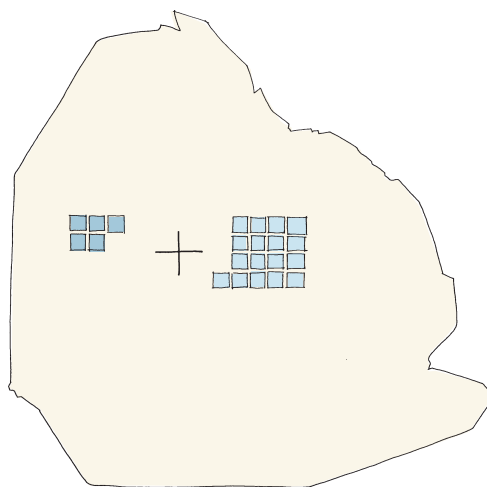
Kleurverschillen in de 'sectoren' binnen het monofunctionele landbouwgebied

3

Stap 3:*Het nieuwe oppervlaktewatersysteem*

De vergroting van het oppervlaktewater zal ingezet worden voor het profileren van verschillende delen van de polder ten opzichte van elkaar. Voorgesteld wordt hierbij andere functies telkens zoveel mogelijk mee te laten profiteren. Bijvoorbeeld wonen aan water in Emmeloord of Tollebeek. Of het aanleggen van extensief toegankelijke natuurgebieden in de westrand van de polder. Bij Luttelgeest zou extra water ingezet kunnen worden om het te ontwikkelen glastuinbouwgebied op een logische wijze te verankeren in het polderlandschap. Ook kan, wanneer dit mogelijk is, gedacht worden aan het op een strategische plek verbinden van twee vaarten, zodat het vaartennetwerk aantrekkelijker wordt voor de recreatievaart. De komst van een randmeer is nog onzeker. Vanuit de optiek van de Noordoostpolder zou een randmeer er kunnen komen, wanneer dit de interne waterhuishouding van de polder een dienst bewijst en de ambitie van de oostelijke landschaps-ontwikkelingszone versterkt.

Indicatie van de wateropgave: verdubbeling tot verdrievoudiging van het huidige oppervlak (concept stroomgebiedsvisie Flevoland)

Het nieuwe oppervlaktewatersysteem

4

Stap 4:

Emmeloord en de individuele dorpen krijgen een nog duidelijker eigen profiel

Met deze toekomstvisie zet Noordoostpolder in op een ambitieuze groeidoelstelling boven het Nederlandse gemiddelde. Emmeloord en de individuele dorpen ontwikkelen een duidelijker eigen profiel, op basis van kwantitatieve en kwalitatieve aspecten. In deze paragraaf zijn vooral de kwantitatieve aspecten uitgewerkt. In het volgende hoofdstuk worden de kwalitatieve profielen verder uitgewerkt.

In 2030 zullen zo'n 65.000 mensen in de polder wonen. De bouwopgave die dit met zich mee brengt bedraagt 10.000 woningen. Deze zullen niet, zoals in veel ander delen van Nederland, uitsluitend in aansluiting op de stad gerealiseerd worden. Óók de dorpen krijgen een groot deel. Deels voor opvang van hun autonome groei, maar ook voor extra groei daarboven.

De verdeling bij dit groeiscenario tussen Emmeloord en de dorpen is 60%-40%. De bevolkingstoename maakt het mogelijk dat extra voorzieningen zich in Emmeloord vestigen, waardoor het voorzieningenniveau groeit tot dat van een middelgrote stedelijke kern met een omvangrijk buitengebied.

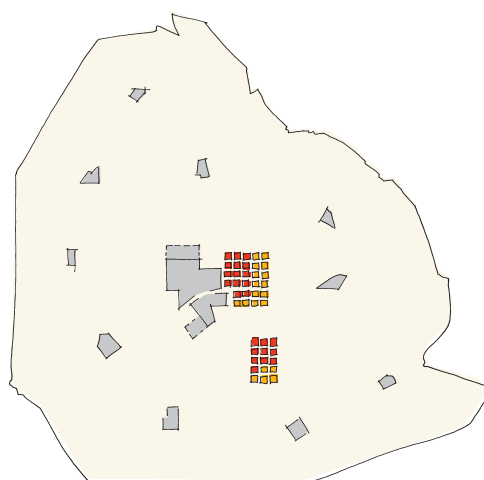
De groei van bedrijventerreinen zet door, waarbij bundeling in Emmeloord en een aantal gunstig gelegen dorpen de voorkeur heeft boven gestage doorgroei bij alle dorpen. In het geval van een halte aan de Zuiderzeelijn wordt de werkgelegenheid uitgebreid met een centrum voor zakelijke dienstverlening in Emmeloord.

Impuls Zuiderzeelijn

De aanleg van de Zuiderzeelijn met een halte in Emmeloord zou een extra impuls voor de groei betekenen. De bevolking kan bij aanleg van de Zuiderzeelijn en aantakking hierop met een station in Emmeloord tot ongeveer 85.000 inwoners groeien. Dit betekent dat nog eens 8.400 woningen extra gebouwd moeten worden. Hiervan wordt het grootste gedeelte (75%) bij Emmeloord gesitueerd: 6.300. De dorpen groeien dan met 2.100 extra woningen. Alleen bij een dergelijke groei kan Emmeloord worden tot een echt

regiocentrum met hoogwaardige voorzieningen, ook op het gebied van uitgaan en cultuur.

Een halte aan de Zuiderzeelijn betekent de start van de ontwikkeling van Emmeloord aan de oostzijde van de A6. Rond de halte ontwikkelt zich een nieuw centrumgebied met een centrum voor zakelijke dienstverlening.

Oppervlakte van de bouwopgave voor Emmeloord en de dorpen tot 2030. In oranje de extra opgave in geval van een halte aan de Zuiderzeelijn (één blok komt overeen met ± 25ha)

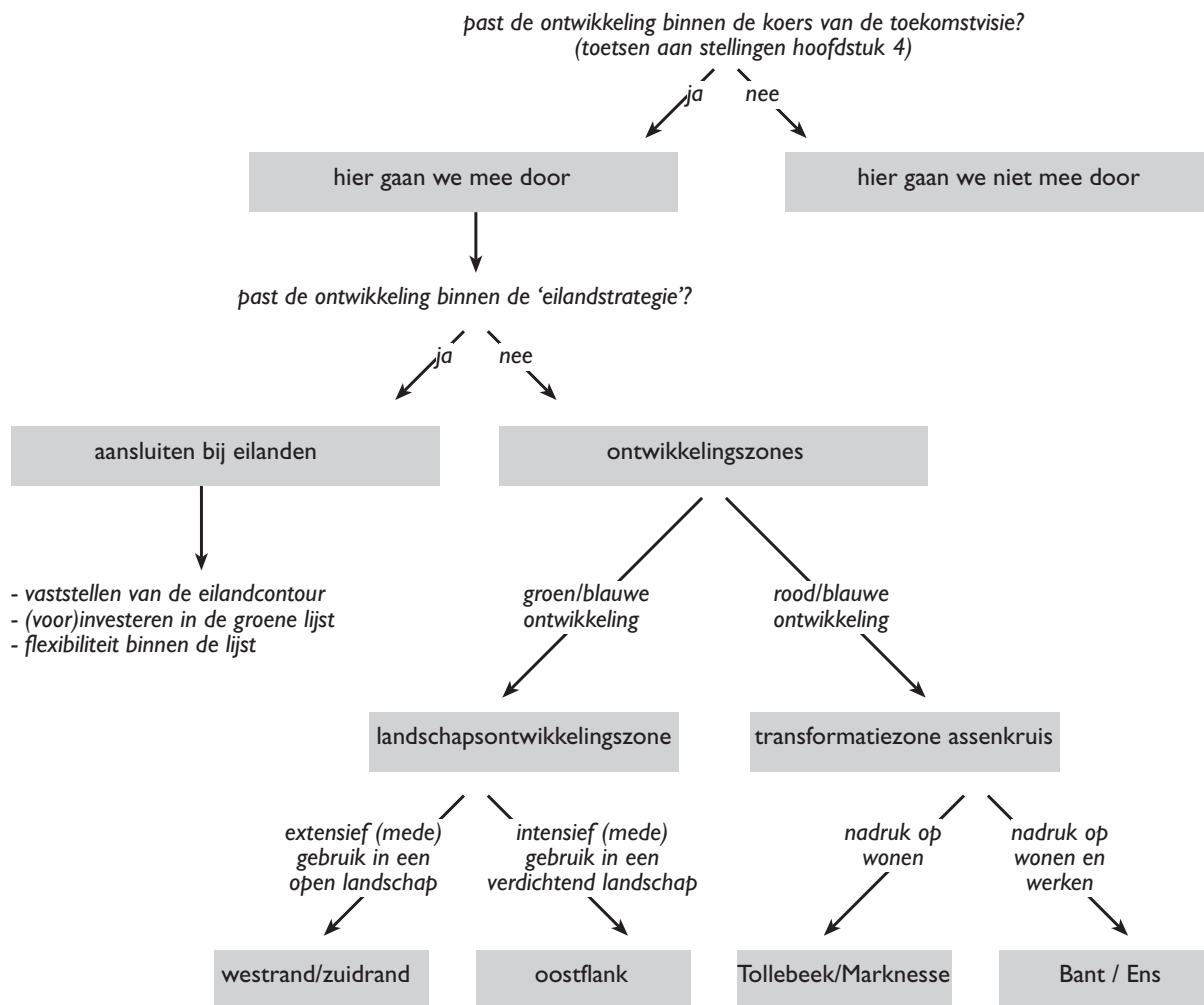
	Emmeloord	dorpen	totaal
bouwopgave tot 2030	(60%) 6.000	(40%) 4.000	10.000
extra bouwopgave als gevolg van aanleg Zuiderzeespoorlijn	(75%) 6.300	(25%) 2.100	8.400
totale bouwopgave bij aanleg Zuiderzeespoorlijn	(67%) 12.300	(33%) 6.100	18.400

Bouwopgave, met en zonder zuiderzeelijn

Groei van woon- en bedrijfsgebied

De keuzeboom dient als ondersteuning bij de locatiekeuze van toekomstige ontwikkelingen en geeft antwoord op de vraag: wat komt waar in welke gedaante?

ORDENINGSSTRATEGIE 2030

- GROENE EILANDEN**
- erven
 - dorpen
 - Emmeloord
-
- ZONERING**
- behoud grootschalige open ruimte open landbouwgebied in drie sectoren
 - accent op landbouw met specifieke teelten
 - accent op natuur en recreatie
 - accent op cultuurhistorie
- landschapsontwikkelingszones*
- westrand-zuidrand: groen/blauwe ontwikkelingen, extensief gebruik
 - oostflank: groen/blauwe ontwikkelingen, intensief gebruik
- transformatiezones*
- assenkruis: rood/blauwe ontwikkelingen
-
- STEDELIJKE ONTWIKKELING**
- wonen
 - wonen
 - werken
 - werken en werken
 - extra groei bij halte Zuiderzeelijn wonen
 - extra groei bij halte Zuiderzeelijn werken
-
- BOS**
- bestaand bos
 - nieuw bos
-
- WATER**
- het nieuwe oppervlaktewatersysteem*
- open water
 - lage plekken
 - combinatie met natuurontwikkeling westrand/zuidrand
-
- ONDERGROND**
- snelweg / hoofdweg
 - verbindingsweg dorpenring
 - dijk

* Autonome groei bij de dorpen is op deze kaart niet weergegeven. Zie hiervoor hoofdstuk 6.

5.2 Ontwerpstrategie

In de vorige paragraaf is beschreven waar welke veranderingen in Noordoostpolder een plek kunnen krijgen, de 'orderingsstrategie'. In deze paragraaf wordt de 'ontwerpstrategie' uiteengezet. De ontwerpstrategie is bedoeld voor iedereen die het initiatief neemt voor een ruimtelijke verandering in Noordoostpolder. Dat kan de gemeente zijn, maar ook een andere organisatie, of een particulier (of de ontwerper die door de initiatiefnemer wordt ingeschakeld). De ontwerpstrategie is een hulpmiddel voor het ontwikkelingsgericht en conceptgetrouw ontwerpen. Opdat polderspecifieke doch eigentijdse ontwerpen ontstaan, die het imago van de gave polder niet alleen beschermen, maar ook verder ontwikkelen.

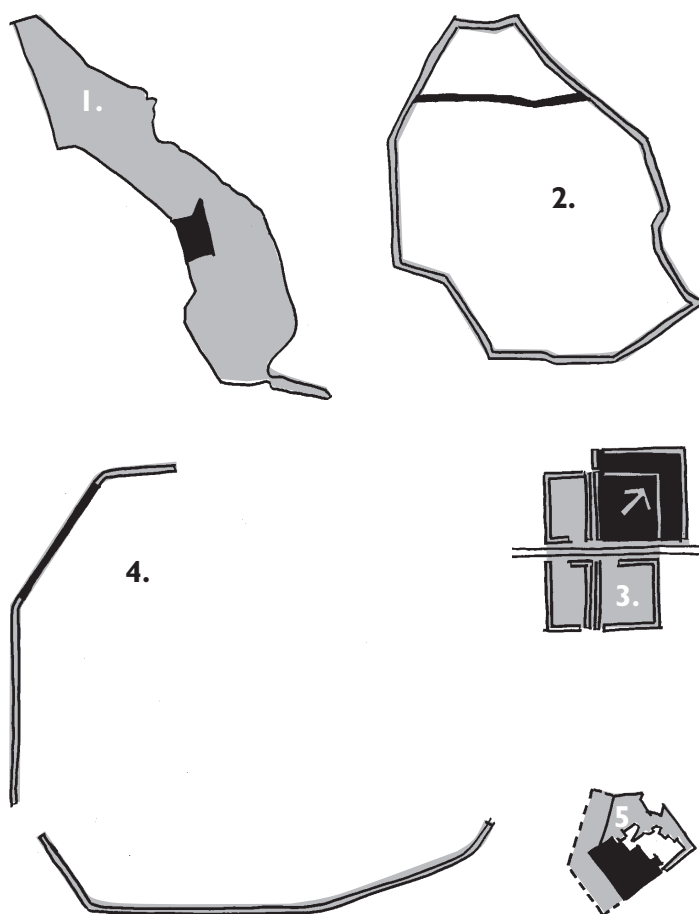
Een belangrijke basis voor de ontwerpstrategie vormt de opbouw van de polder in verschillende lagen, zoals beschreven in hoofdstuk 2. In 'ontwikkelingsgericht omgaan met cultuurhistorie, deel II kwaliteitskaart Noordoostpolder-Urk' wordt de ontwerpstrategie uitgebreider aan de hand van voorbeelden toegelicht.

bepalen van het schaalniveau waarop de verandering aangrijpt

Allereerst zou de ontwerper zich bewust moeten zijn op welk schaalniveau van de polder de transformatie aangrijpt. Wat zijn de samenhangende eenheden? In het geval van een aanpassing aan de dorpenringweg zou bijvoorbeeld de gehele dorpenringweg in beschouwing genomen moeten worden. In het geval van een enkele erfuitbreiding gaat het om de consequentie voor gehele ervencluster. Grootschalige ontwikkelingen in de oostflank vragen om een herbezinning op de gehele zone ten oosten van de dorpenringweg. In het algemeen komt het er op neer dat de ontwerper zich niet mag beperken tot de ingreep alleen, maar de consequenties ervan op een schaalniveau moet meenemen.

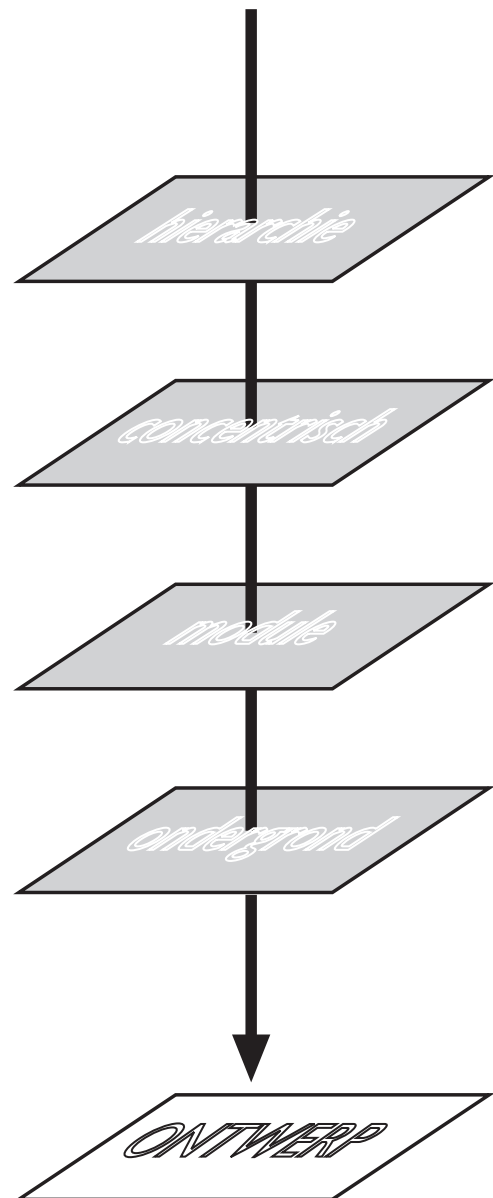
Voorbeelden van het zoeken naar het juiste schaalniveau

- 1: bij ontwerp glastuinbouwgebied hele oostflank in beschouwing nemen
- 2: de Dorpenringweg altijd in zijn geheel bekijken
- 3: de uitbreiding van één enkel erf beschouwen in relatie tot het ervencluster als geheel
- 4: ook de dijkkring van IJsselmeerdijk/ Ketelmeerdijk is één geheel
- 5: de uitbreiding van één dorp heeft consequenties voor de dorpscontour als geheel

2 reageren op de vier lagen van het polderconcept

De inrichting van de polder is het resultaat van het op elkaar reageren van vier lagen uit het concept. Voorgesteld wordt om dit principe als leidraad te nemen bij het ontwerp van veranderingen in de toekomstige polder. De opgave voor het ontwerp is om, naast het oplossen van de programmatische vraag, nieuwe samenhang te componeren tussen de vier structuurlagen van de polder: hiërarchie, concentrische opbouw, modulair systeem en reageren op ondergrond en omgeving. Deze ontwerpstrategie geeft de ontwerper voldoende vrijheid om tot eigentijdse en polderspecifieke ontwerpen te komen.

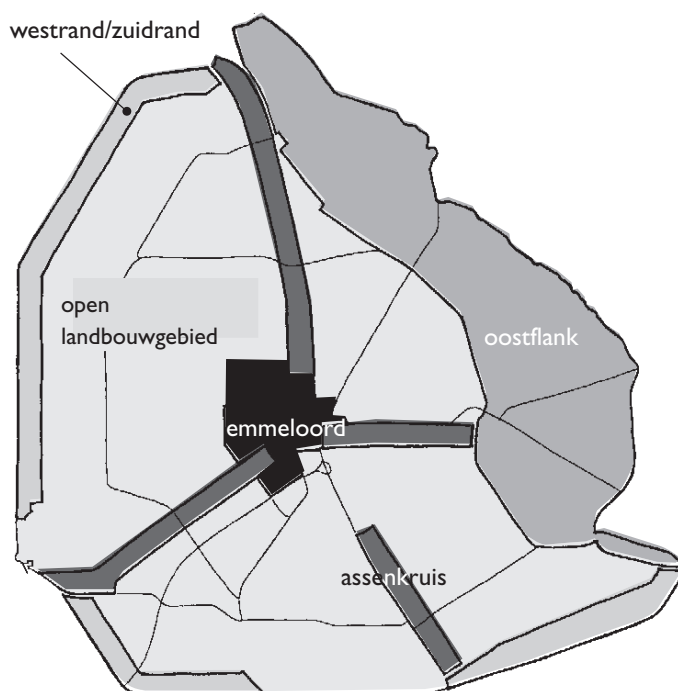
Reageren op de vier lagen van het polderconcept

6 VOORBEELDUITWERKINGEN PER DEELGEBIED

In het vorige hoofdstuk is een ruimtelijke strategie voor de ordening van het toekomstige grondgebruik in de polder gepresenteerd. Het belangrijkste mechanisme achter deze ruimtelijke strategie is 'zoning'. Bepaalde deelgebieden binnen Noordoostpolder zullen hierdoor sterker veranderen, terwijl andere vooral agrarisch blijven. Bovendien wordt er gestuurd op de aard van de veranderingen, waardoor de deelgebieden en sectoren daarbinnen ten opzichte van elkaar gaan verschillen. De dorpen gaan een duidelijker profiel ontwikkelen op basis van deze verschillen in hun directe omgeving.

In dit hoofdstuk worden de ontwikkelingen per deelgebied nader uitgewerkt. De beschrijving volgt de systematiek van de drie kernwesties.

Dit hoofdstuk is een illustratie bij de toekomstvisie om duidelijk te maken hoe de ordeningsstrategie en ontwerpstrategie tot samenhangende en aantrekkelijke ruimtelijke ontwikkelingen kunnen leiden. De gepresenteerde voorbeelden zijn nadrukkelijk niet bedoeld als structuur- of bestemmingsplan, maar kunnen daarvoor wel input vormen.

Vijf deelgebieden in de toekomstige Noordoostpolder

De verschillende dorpen en hun eigen profiel worden als volgt besproken:

open landbouwgebied

- sector Noordwest: Rutten, Creil en Espel
- sector Noordoost: Luttelgeest
- sector Zuid: Nagele en Kraggenburg

assenkruis

- Bant, Ens, Marknesse en Tollebeek

Open landbouwgebied: de Noordoostpolder zoals oorspronkelijk bedoeld

Imago en uitstraling

Dit is de Noordoostpolder zoals oorspronkelijk bedoeld. Géén jaren 50 landbouwgebied, maar permanent in ontwikkeling en óók in de 21e eeuw behorend tot de beste landbouwgebieden ter wereld. Door aanpassingen aan het watersysteem blijft de keuzevrijheid voor ontwikkelingsperspectieven hier behouden. Het open houden van de keuzevrijheid voor de landbouw houdt tevens in dat verdere menging van andere functies hier niet gewenst is: het gebied is monofunctioneel agrarisch. Het oorspronkelijke beeld van groene erven in een open landbouwgebied vormt uitgangspunt voor ontwikkeling. In het open landbouwgebied liggen, omgeven door een zee van rust en ruimte, voormalig eiland Schokland en de dorpen. Rutten, Creil, Espel, Nagele, Luttelgeest en Kraggenburg. Zij ontwikkelen steeds meer een eigen profiel op basis van de 'windrichting' waarin zij zich bevinden.

Samenleving en omgang met groei

De dorpen in het open landbouwgebied zijn voornamelijk woondorpen: ze kennen een autonome groei, voldoende om de aanwas van de eigen bevolking op te vangen. In de dorpen wordt ruim, landelijk gewoond. Daarnaast is er bijzondere aandacht voor starters en senioren. Alleen op deze manier kunnen de kleine hechte dorpsgemeenschappen zich blijven ontwikkelen in een gemengde samenstelling. Er wordt niet ingezet op uitbreiding van bedrijventerreinen.

De dorpen zullen zo veel mogelijk groeien in de geest van het oorspronkelijke ontwerp. Dat houdt onder andere in dat er veel aandacht is voor de groene omlijsting en de aansluiting op de centrale openbare ruimte.

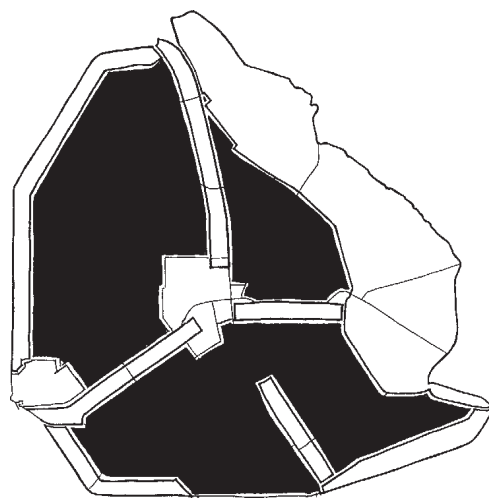
Landbouw, landschap en water

Dit is het unieke en herkenbare Noordoostpolderlandschap waardoor de Noordoostpolder beroemd werd. Het landschap van groene eilanden in een open

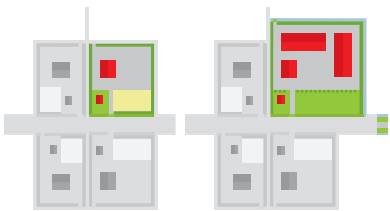
akkerbouwgebied. Het landschap van weidse vergezichten. Een sterke landbouw is voorwaarde voor het duurzaam in stand houden van dit open polderlandschap. Dat betekent dat landbouwontwikkeling gestimuleerd moet worden.

Erfvergrotingen van één naar twee hectare worden mogelijk gemaakt volgens de in de kwaliteitskaart voorgestelde principes. Zo groeien erven altijd in relatie tot de vorm van het ervencluster als geheel. Er worden harde eisen gesteld aan de groene lijst als scherpe markering naar het open gebied. Voor de invulling binnen de lijst is er daardoor meer vrijheid. Dit principe geldt ook voor de dorpen.

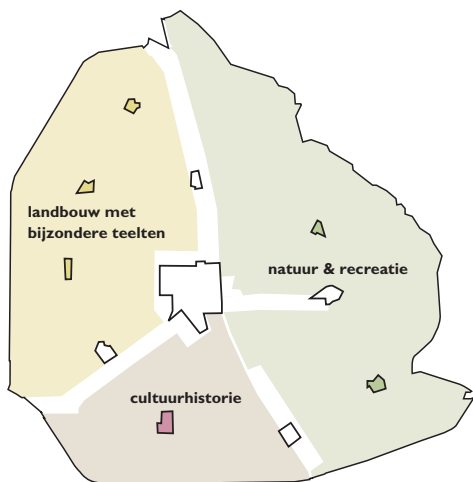
Om in het open landbouw-gebied de huidige lage waterpeilen te kunnen handhaven is extra waterberging nodig. Dit wordt buiten dit gebied gezocht. Alleen de ontwikkelingen rond de voormalige haven van Schokland vormen een uitzondering. Omdat de bodemdaling verder zal doorzetten kan het nodig zijn ook in de laagste delen van het landbouwgebied de oppervlakte open water te vergroten. Voorgesteld wordt in deze laagste delen op termijn geleidelijk de sloten te verbreden.

Locatie van het monofunctionele landbouwgebied

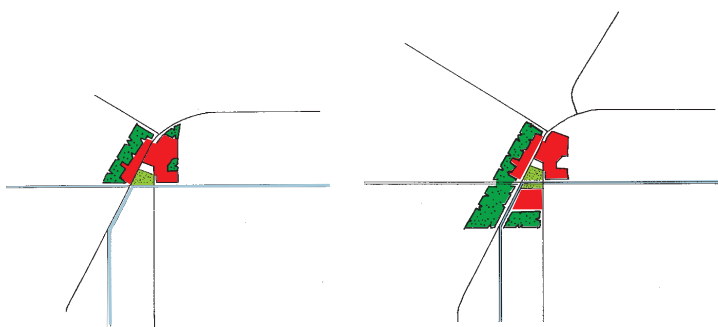
Voorbeeld uitbreiding erven

Dorpen in het open landbouwgebied ontwikkelen een eigen profiel in relatie tot de ligging in hun eigen 'sector'

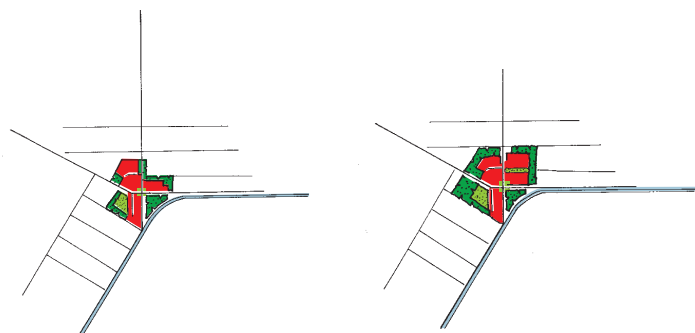
Lage plekken

Creil nu en in de toekomst: uitbreiding rond centrale ruimte aan vaart; completeren lijst

Vaarten kruisen in Creil, een dorp met horizon

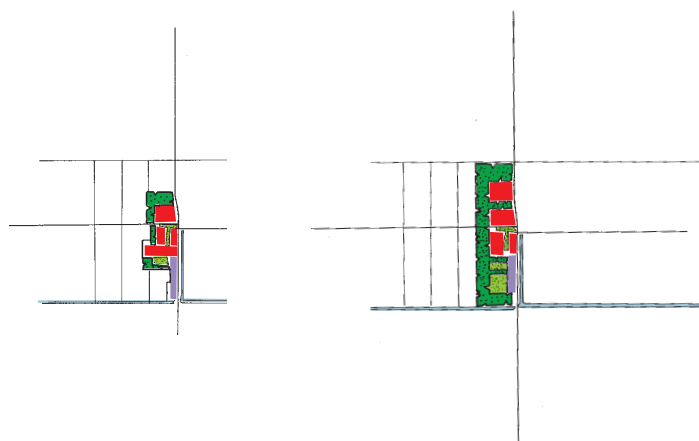
Creil noemt zichzelf een dorp met horizon. Een van de belangrijkste kwaliteiten van dit kleine dorp met een hechte gemeenschap is inderdaad de ligging midden in het open polderland. Wanneer het dorp uitgebreid wordt rond de centrale open ruimte aan de vaart, krijgt deze nog meer betekenis en kan de aanzet vormen voor de gewenste recreatieve verbinding richting het Kuinderbos. Een kruispunt van drie vaarten midden in een dorp zou uniek zijn in Noordoostpolder.

Rutten nu en in de toekomst: uitbreiding van één kwadrant

Rutten: één kruispunt, vier kwadranten en de blik naar buiten

Rutten is een kruispuntnederzetting en daardoor uniek ten opzichte van andere dorpen. De centrale open ruimte is levendig, maar druk vanwege doorsnijdende infrastructuur. Een nieuw dorpsplein zou het centrum meer accent geven.

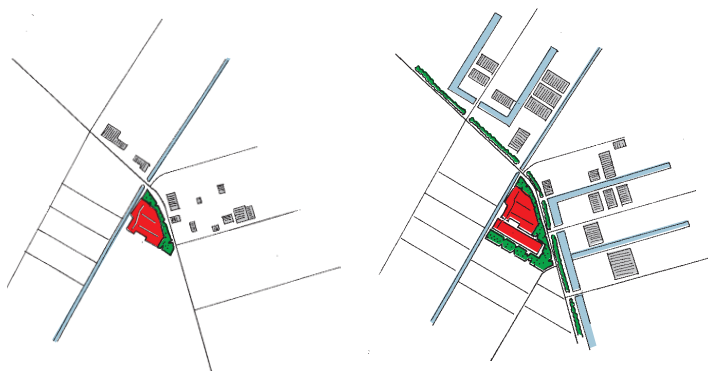
Espel nu en in de toekomst: uitbreiding binnen poldermodule

Rugwind voor de landbouw in Espel

Espel wil landbouwontwikkelingen actief ondersteunen door ruimte te bieden aan verwerkingsbedrijven. Deze worden wel gesitueerd in een ruime groene singel aan de rugzijde, die het dorp met recht het karakter geeft van een 'eiland' temidden van een bijzonder landbouwgebied, waar onder andere de bollenteelt tot bloei gekomen is.

Luttelgeest: tussen glas en vergezicht

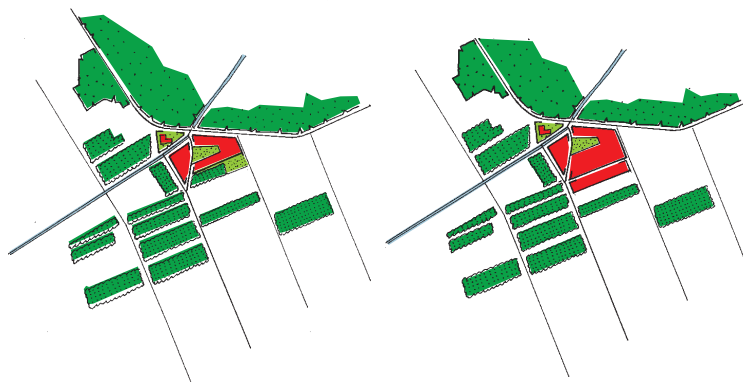
De ontwikkeling van een glastuinbouwgebied wordt ingezet om Luttelgeest te profileren als een ontwikkelingsgericht landbouwdorp. De mogelijkheid ontstaat om door middel van paden langs de nieuwe wateropvangbekkens in het glastuinbouwgebied het dorp beter te verankeren in de voor recreatie zo aantrekkelijke omgeving. Luttelgeest wil een hechte gemeenschap zijn die zich zelf inzet voor de kwaliteit van de ruimte.

Luttelgeest nu en in de toekomst: aanbreiding aansluitend aan de zuidzijde van het dorp; ontwikkeling kassengebied aan noordzijde versterkt identiteit

Kraggenburg: een lommerrijk woondorp

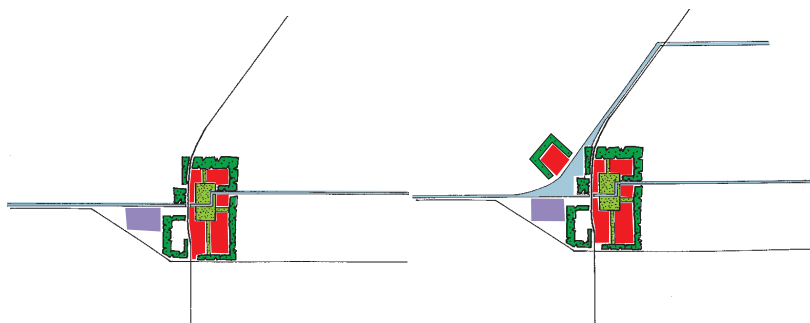
Door de ligging tussen bos- en fruitteeltgebied manifesteert Kraggenburg zich niet zozeer als een groen eiland, maar is het veel meer verweven met zijn omgeving. Van deze kwaliteit zou gebruik gemaakt kunnen worden door de verdere ontwikkeling van een recreatief netwerk, óók door het fruitteeltgebied. Wanneer het dorp zich daarnaast gestaag uitbreidt met grote kavels ontstaat een lommerrijk en levendig woondorp met grote kwaliteit.

Kraggenburg nu en in de toekomst: ontwikkeling van ruime groene kavels aan de zuidzijde van het dorp

Nagele: cultuur (maar niet alleen historie)

Rond Nagele ligt een aantal vanuit het oogpunt van recreatie en cultuurhistorie waardevolle punten: Schokland en Schokkerhaven. Door uitbreiding van het vaartenstelsel wordt het dorp hierop beter aangesloten. Het dorp Nagele manifesteert zich als architectonisch uniek en 'af' ontwerp, maar natuurlijk is er ook ruimte voor ontwikkeling. Wanneer een toekomstige uitbreiding als een zelfstandige eenheid aan de vaart plaatsvindt, zou wel eens een architectuurmonument van de toekomst kunnen ontstaan.

Nagele nu en in de toekomst: Nagele blijft als uniek en 'af' ontwerp behouden doordat verdere uitbreiding los van de bestaande kern wordt gesitueerd; versterkte verbinding met Schokland door nieuwe vaart

Westrand-zuidrand: de extensieve 'buitenrand' van de polder

Imago en uitstraling

De westrand/zuidrand is de rustige buitenrand van de polder. Vrijwel nergens liggen boerderijen aan de dijk en de dijk is moeilijk toegankelijk. De randzone is daarom goed geschikt voor het opvangen van een groot deel van de waterberging voor de polder als geheel. En de natuur profiteert mee. Aan de voet van de dijk kunnen moerasgebieden tot ontwikkeling komen. Op een aantal plaatsen wordt de sprong over de dijk gemaakt, telkens op een eigen wijze. Bij Urk, waar de dijk op markante wijze aanlandt op de keileembult van het voormalige eiland. Bij Schokkerhaven, waar buitendijkse verblijfsrecreatie in de voormalige werkhaven tot bloei gekomen is. En in de toekomst mogelijk ten noorden van Rutten.

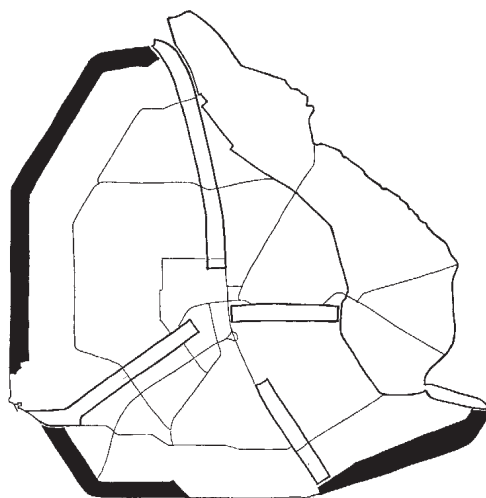
Samenleving en omgang met groei

In de rustige buitenrand van de polder bevinden zich (met uitzondering van Urk) geen bestaande dorpen. Aan de dijk liggen geen boerderijen (behalve ter hoogte van Schokland). De rustige achterkant blijft grotendeels de rustige achterkant. Alleen ten noorden van Rutten, aan de Lemsterbaai, dient zich een unieke andere kans aan. Hier is mogelijk de enige locatie waar buitendijks een op het IJsselmeer georiënteerd woongebied gerealiseerd zou kunnen worden. Bouwen in het IJsselmeer is volgens de gangbare opvattingen niet meer mogelijk. Maar de dijk terug leggen wel. Hierdoor ontstaat ruimte om, als complement van de huidige kern van Lemmer, een woongebied te realiseren in directe verbinding met het IJsselmeer en tegelijkertijd ruimte te scheppen voor de invaart naar een toekomstig randmeer waarmee ook de onduidelijke polderrand beter gemarkeerd wordt.

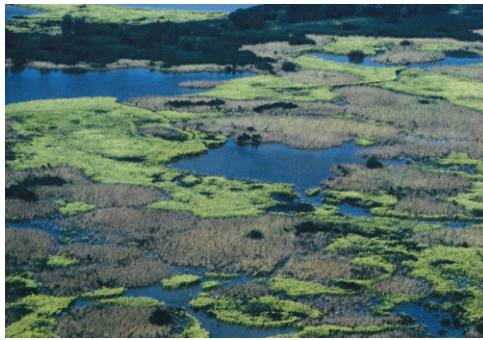
Landbouw, landschap en water

De westrand/zuidrand krijgt een belangrijke rol om bij piekneerslagen overtollig water uit de rest van de polder op te vangen. Hiertoe wordt open water en moeras aangelegd en de natuur profiteert mee. Een moerasgebied komt tot ontwikkeling, inclusief de volledige gradiënt van open water tot moeras. Het gebied zal een leefgebied vormen voor vele moeras- en watervogels. De rustige

buitenrand van de polder blijft een open gebied. Het is beperkt toegankelijk door middel van een struinpadennetwerk. De landbouw zal geleidelijk en perceelsgewijs plaats maken voor een waterbergingsgebied.

Locatie west- en zuidrand

Oostflank: verweven en groen

Imago en uitstraling

De oostflank is het 'groene' gedeelte van de polder. De bestaande kwaliteit ligt vooral in de aanwezigheid van volgroeide bosgebieden en de nabijheid van historische plaatsen aan het oude land. Op deze kwaliteiten wordt voortgebouwd. Hier zijn functies als landbouw, wonen, werken, natuur en recreatie in de toekomst niet langer strikt gescheiden, maar komen ze in een meer verweven gedaante naast elkaar voor. Het uitgebreide netwerk van wegen en waterlopen vormt een stevig landschappelijk raamwerk voor nieuwe groene ontwikkelingen. Een mogelijk nieuw randmeer zou het groene karakter van het gebied kunnen ondersteunen en de motor zijn achter de verdere ontwikkeling van recreatie en bijzondere woonmilieus in de oostflank.

Samenleving en omgang met groei

De oostflank wordt ontdekt als groen woonmilieu. Naast ruimte voor autonome uitbreiding van de dorpen kunnen bijzondere ruime landelijke woonmilieus in dit gebied een plek krijgen. Ruim opgezette landgoederen met veel bos dragen bij aan het groene karakter van de oostflank en hiermee ook aan de verbijzondering van de omgeving van de bestaande dorpen. In de oostflank zal door de ontwikkeling van andere functies mogelijk een relatief groot aantal erven zijn agrarische functie verliezen. Wanneer de oorspronkelijke opzet gerespecteerd wordt mogen deze erven een woonfunctie krijgen. Eventueel kunnen extra woningen onder gebracht worden in de bijgebouwen. De nieuwe woonerven worden gemusealiseerde pareltjes van het oorspronkelijke ontwerp.

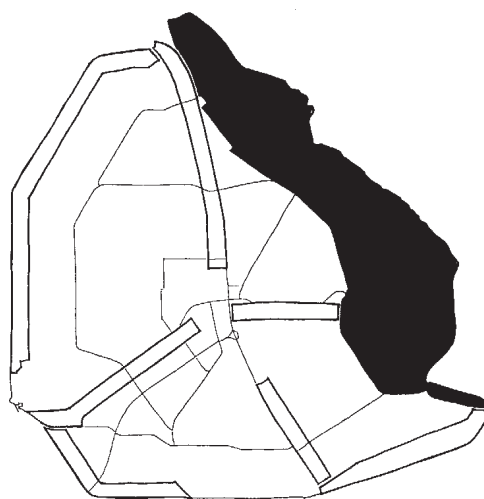
Landbouw, landschap en water

In de oostflank is plaats voor toekomstige groene functies van uiteenlopende aard. De ontwikkeling van landgoederen werd al genoemd. Maar ook kan gedacht worden aan uitbreiding van de bestaande bosgebieden of recreatiegebieden. De natuur in de oostflank wordt ten opzichte van de westrand/zuidrand intensiever gebruikt door recreanten.

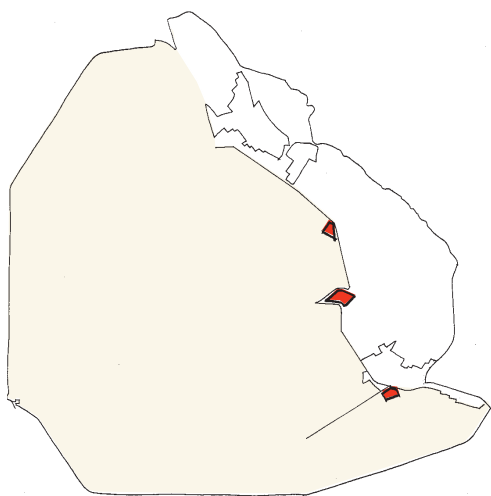
Door de verbeterde waterhuishouding in de Noordoostpolder is elk gewenst toekomstig landbouwperspectief in principe technisch

mogelijk. Bij Luttelgeest wordt een groot glastuinbouwgebied ontwikkeld. De voor berging benodigde wateroppervlakte wordt ingezet in een netwerk dat het glastuinbouwgebied verankert in het cultuurtechnische raamwerk van de polderverkeveling. Gezocht wordt naar kansen om recreatieontwikkelingen hierin te integreren.

De drager voor al deze nieuwe groene functies en voorwaarde voor een recreatief aantrekkelijk gebied vormt een uitgebreid netwerk van beplante wegen, kavelgrenzen en waterlopen. Uitbreiding van het areaal natuurgebied vindt niet alleen plaats in aansluiting op de bestaande bossen, maar vooral óók in het netwerk. Ook de uitbreiding van het oppervlaktewater vindt in dit gebied vooral plaats in dit netwerk. Ten opzichte van de huidige situatie zal het polderland verdichten.

Locatie oostflank

Dorpen aan de oostflank

Ontwikkeling netwerk in de oostflank

Assenkruis: dynamiek en groei

Imago en uitstraling

Het assenkruis is naast Emmeloord het meest dynamische gedeelte van de polder. Niet alleen de verbindingen met Emmeloord zijn uitstekend; het assenkruis is ook aangesloten op de rest van Nederland, met korte reistijden van en naar de randstad. Dit vormt de basis voor een bovengemiddelde groei van wonen en werken in de dorpen in de as.

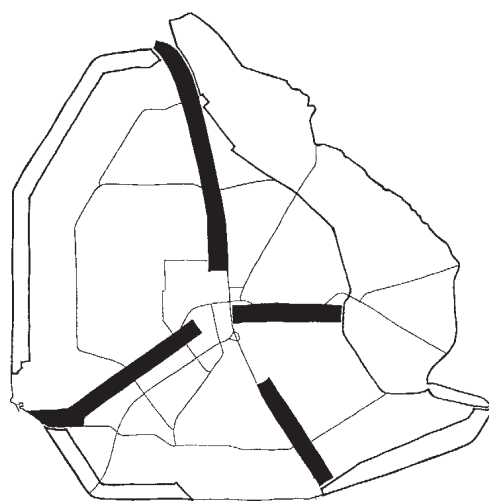
Beide segmenten van het assenkruis profileren zich hierbij ten opzichte van elkaar. Tollebeek en Marknesse ontwikkelen zich primair tot woonkernen. Als bijzondere kwaliteit voor het woonmilieu wordt hierbij water ingezet, dat gelijktijdig een bijdrage levert aan het bergen van piekneerslag om wateroverlast in het landbouwgebied te voorkomen. In de as Bant - Ens is sprake van de ontwikkeling van wonen in combinatie met werken.

Samenleving en omgang met groei

De dorpen in het assenkruis ontwikkelen zich niet alleen voor de aanwas van de eigen bevolking, maar ook voor nieuwkomers die een verrijking betekenen en de dorpen een pluriforme uitstraling geven. In de grotere woonkernen Marknesse en Tollebeek is een ruim basispakket aan voorzieningen voorhanden. Voor overige voorzieningen is Emmeloord uitstekend te bereiken via openbaar vervoer. Elk dorp kent zijn eigen specifieke woonkwaliteit. In Tollebeek zijn dat vooral de nieuwe plassen. Marknesse maakt definitief de sprong over vaart, waarlangs ook een bijzonder woonmilieu tot ontwikkeling komt. Ten oosten van Marknesse bevindt zich de landschapsontwikkelingszone van de ooststrand waar kansen liggen voor ruime groene woonmilieus. Zowel in de dorpen als in de directe omgeving ligt de nadruk op ontspannen wonen met zowel het uitgestrekte polderland als voorzieningen in de directe nabijheid. In Bant en Ens ligt de nadruk op het ontwikkelen van zowel de woon- als de werkfunctie. Naast 'standaard' bedrijventerreinen krijgen ook gemengde woon-werkmilieus een plek. De bedrijventerreinen worden langs de doorgaande infrastructuur (A50-A6) om daarachter een luw woonklimaat te scheppen.

Landbouw, landschap en water

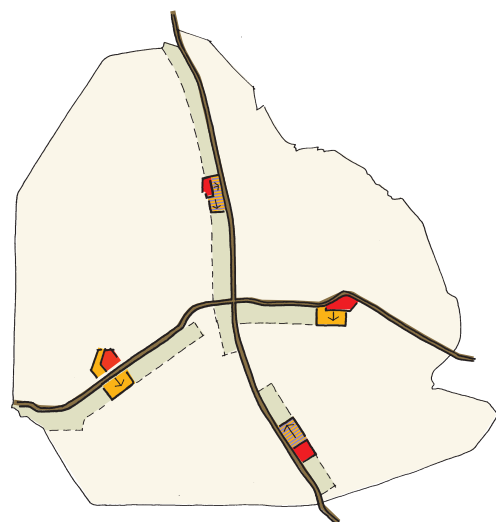
Het assenkruis is aangewezen als transformatiezone; het landschap kan hier van kleur verschieten. Een belangrijk deel van de uitbreiding van het woon- en werkgebied in de polder komt hier terecht. Dat houdt in dat de zone van het assenkruis geleidelijk zal verdichten, overigens zonder dat aaneengesloten lintbebouwing ontstaat. Deze transformatie zal zich niet in één keer voltrekken, zodat met de aanleg van water op de ontwikkelingen vooruit gelopen kan worden. Op termijn vormt het nieuwe oppervlaktewaterstelsel de basis voor een uniek woonmilieu en wordt tegelijkertijd een bijdrage geleverd aan het oplossen van de waterproblematiek voor de polder als geheel. Nieuwe plassen bij de bestaande kernen vormen, als uitbreiding van de ecologische zoetwaterstructuur van de polder gekoppeld aan het netwerk van vaarten, een interessant leefgebied voor tal van watervogels, waterplanten en vissen.

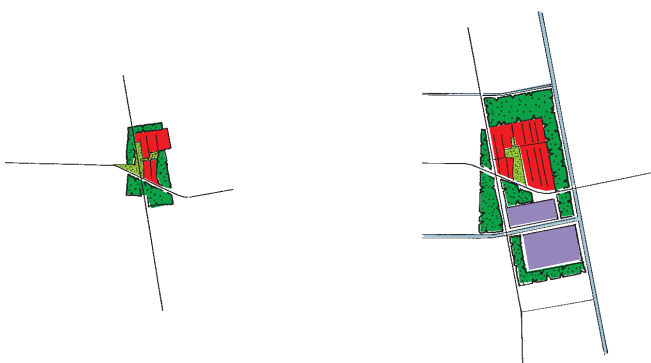
Locatie assenkruis

Water in assenkruis

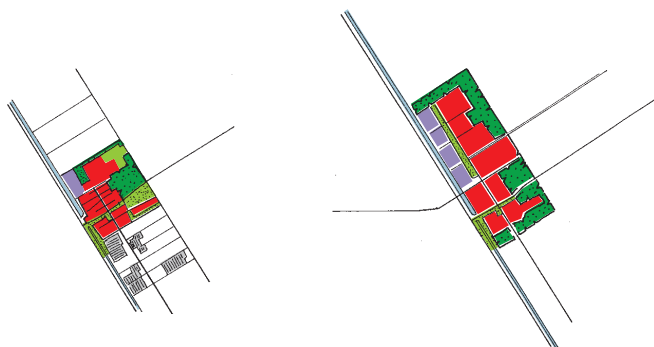
Dorpsuitbreidingen in assenkruis

Bant nu en in de toekomst: uitbreiding in margestrook assenkruis; schaalvergroting groene lijst; bedrijfsontwikkeling met open relatie naar snelweg en vaart

In Bant is ondernemen bereikbaar

Anders dan veel dorpen in Noordoostpolder heeft Bant een tweepolige oriëntatie: naast Emmeloord wordt ook Lemmer steeds aantrekkelijker voor winkelen en uitgaan. De gunstige ligging aan de infrastructuur (ook over water) beschouwt de saamhorige en intieme gemeenschap als een belangrijke kwaliteit. De ontwikkeling van nieuwe bedrijventerreinen wordt door de ondernemende bevolking uit Bant en omgeving dan ook toegejuicht. Zeker wanneer dat ook nog eens aantrekkelijke gecombineerde woon- en werkmilieus oplevert.

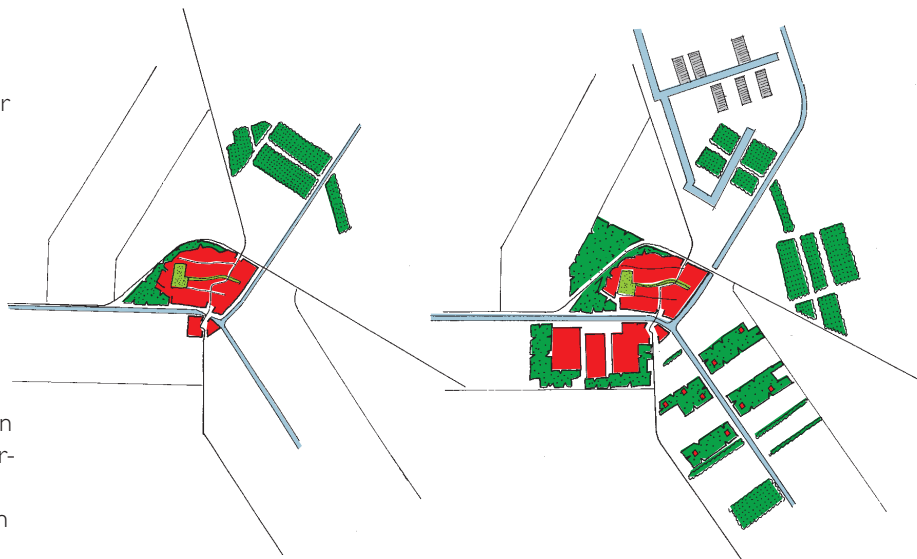
Ens nu en in de toekomst: uitbreiding in 800 meter brede zone langs het assenkruis; verlenging van centrale weg als drager van nieuwe woon- een werkgebieden

Ens groeit veelzijdig

Ens groeit op tal van terreinen meer dan gemiddeld. De basis hiervoor is niet alleen de gunstige ligging aan de N50, maar ook de goede bereikbaarheid van steden op het oude land (bv. Kampen en Zwolle). Groei vindt niet alleen in kwantitatieve zin plaats (uitbreiding bedrijventerrein aan de noordzijde), maar ook in kwaliteit. Kwalitatieve verbeteringen in het glastuinbouwgebied zouden dit ook in de toekomst aantrekkelijk maken en de werkgelegenheid in het dorp ondersteunen. Ens vindt dat er voldoende aandacht voor de jeugd moet zijn en zet zich daarvoor in. Wil de jeugd in het dorp blijven wonen, dan moeten er voldoende én bijzondere woningen gebouwd worden. Daarbij kan onder andere gedacht worden aan gecombineerde woon- en werkmilieus. Wanneer de vaart doorgetrokken zou worden, wordt nog beter onderstreept dat Ens en Schokland bij elkaar horen!

Marknesse: een polderlandgoed van formaat

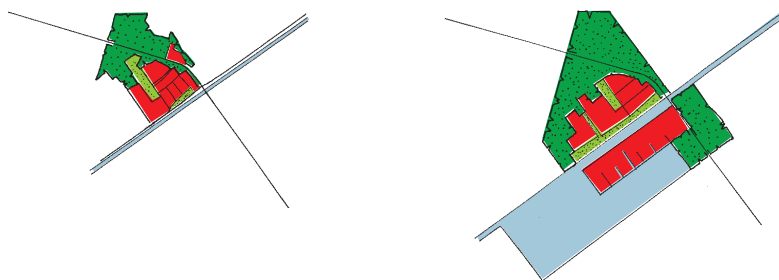
Het echte woondorp Marknesse groeit meer dan gemiddeld en onderscheidt zich daarbij door de ontwikkeling van een wel heel bijzonder woonmilieu. Met de ontwikkeling van landgoederen wordt een antwoord geboden op de grote vraag naar ruime woonmilieus en tegelijkertijd een bijdrage geleverd aan de 'vergroening' van de oostflank van de polder. Door de parallelle ontwikkeling van een groen recreatief netwerk wordt het dorp beter verankerd aan zijn groene omgeving met zowel het Kuinderals het Voorsterbos in de directe nabijheid. Natuurlijk worden niet alle nieuwe woningen als landgoed gerealiseerd. Het dorp Marknesse maakt definitief de sprong naar de zuidzijde van de vaart, waardoor de mogelijkheid ontstaat ook deze zijde van het dorp met een forse groene lijst te omgeven. Geen landgoederen misschien, maar ook voor de hier te realiseren woningen geldt dat ze ruim zijn én groen gelegen.

Marknesse nu en in de toekomst: nieuwe identiteit door ligging temidden van kassengebied en landschapsontwikkeling in de oostflank en ligging binnen assenkruis; uitbreiding binnen marge assenkruis aan zuidzijde dorp met open relatie naar vaart en huidig dorp; schaalvergroting groene lijst

Tollebeek: een feest aan het water

Tollebeek ligt op het laagste deel van de polder. Dit is een goede basis voor een eigen identiteit, maar is nu en dan ook vervelend: af en toe treedt wateroverlast op. Om problemen in de toekomst tegen te gaan wordt in Noordoostpolder meer oppervlaktewater aangelegd, waarvan een deel rond Tollebeek. Hierdoor krijgt Tollebeek de kans zich te ontwikkelen tot een woondorp met een geheel eigen profiel. Hier worden aantrekkelijke woonmilieus aan het water ontwikkeld. De bovengemiddelde groei maakt het tevens mogelijk een basispakket aan voorzieningen te handhaven. Een groter inwonertal zal het toch al zeer actieve verenigingsleven verder ondersteunen. Ook in 2030 worden er dorpsfeesten georganiseerd.

Tollebeek nu en in de toekomst: uitbreiding in margestrook assenkruis met water als drager voor nieuwe woongebieden

Emmeloord: een levendig regiocentrum omgeven door rust en ruimte

Imago en uitstraling

Emmeloord ontwikkelt zich tot een modern regiocentrum en is niet langer de jaren vijftig polderstad. Een breed pakket aan basisopleidingen, zorgvoorzieningen, culturele- en uitgaansgelegenheden is gegarandeerd. Omdat de bundeling van bedrijven in Emmeloord de voorkeur heeft boven gestage doorgroei bij de dorpen (met uitzondering van Bant en Ens) wordt hier een optimaal ondernemersklimaat gecreëerd. Wonen in Emmeloord is ruim stedelijk wonen in een levendig centrum met alle voorzieningen onder handbereik, maar ook in de directe nabijheid van een zee aan rust ruimte. De aantrekkelijkheid hiervan wordt verder vergroot door de aanleg van een aantal recreatieve verbindingen tussen stad en buitengebied. Een halte aan de Zuiderzeelijn zou een forse impuls betekenen voor de groei van Emmeloord en de ontwikkeling van een centrum voor zakelijke dienstverlening mogelijk maken. De verbeterde bereikbaarheid vanuit de randstad voegt een extra kwaliteit toe.

Samenleving en omgang met groei

Emmelhage vormt de laatste grote woonuitbreiding aan de westzijde van de A6. Hierna (in geval van een halte aan de Zuiderzeelijn binnen afzienbare termijn) komt de sprong van de stad naar de oostzijde van de A6 in beeld. Het is belangrijk dat de ruimtelijke reservering hiervoor zeker gesteld wordt, door nieuwe bedrijventerreinen niet hier, maar in de zuidflank van de stad te ontwikkelen. Door een open ruimte te respecteren tussen knooppunt Emmeloord en de nieuwe bedrijventerreinen blijft het karakter van groene stad in de polder behouden.

Door de ontwikkeling van nieuwe bedrijventerreinen aan de zuidflank van de stad komt op termijn de omvorming van de oudste, binnenstedelijke bedrijventerreinen tot woongebied in beeld. Wonen aan water vormt hier een interessant motief, zeker in combinatie met de uitbreiding van open water in het assenkruis.

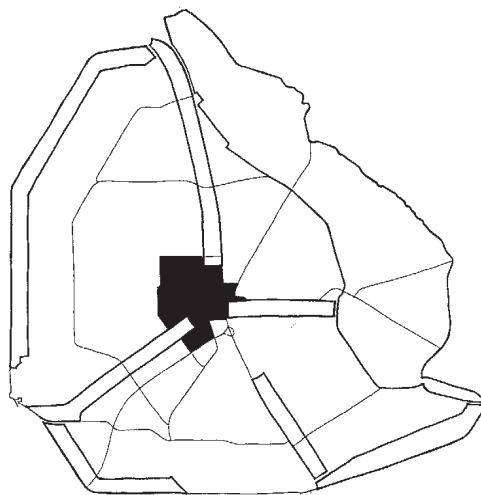
De sprong van de stad naar de oostzijde van

de A6 wordt voorbereid door de aanleg van een groene lijst waarin naast recreatieve functies eventueel ruime woonmilieus een plek krijgen. In het assenkruis worden plassen aangelegd als concentratiepunten in het netwerk van vaarten.

Landbouw, landschap en water

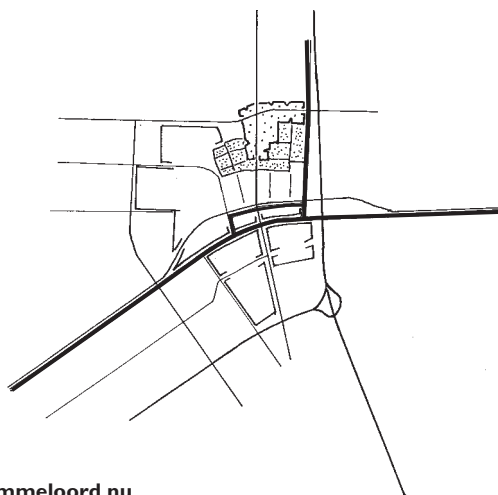
Emmeloord groeit als een compacte kern, scherp begrensd ten opzichte van zijn omgeving. Uniek aan Emmeloord is de ruime groene omgeving, in combinatie met de compactheid, waardoor elke inwoner in principe snel buiten is. De mogelijkheden voor recreatieve uitloop vanuit de stad worden vergroot.

De groene lijst ten oosten van de A6 functioneert als recreatieve stapsteen tussen Emmeloord en het Kuinderbos. In de flank van het Kuinderbos, in de landschapsontwikkelingszone, kan ook een zwaarder recreatief programma tot ontwikkeling komen. In het open tussengebied ontwikkelt zich een aantrekkelijk netwerk van paden langs kavelgrenzen en waterlopen. Andere recreatieactiviteiten krijgen een plek op bestaande en eventueel om te vormen erven in het tussengebied.

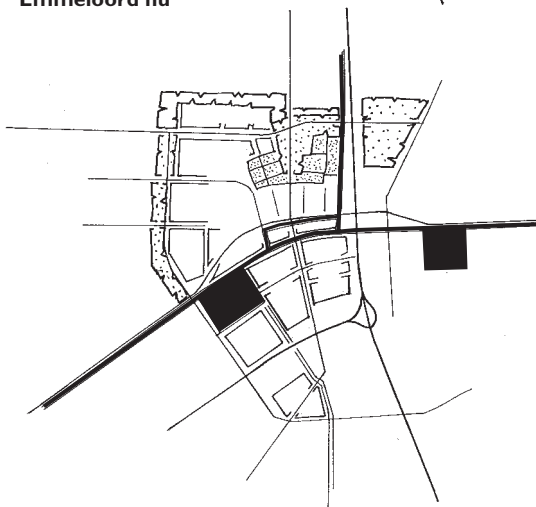

Locatie Emmeloord

Aan de zuidkant wordt de recreatieve kwaliteit van Schokland beter benut door de voormalige haven opnieuw voor recreatievaart toegankelijk te maken en het vaartennetwerk uit te breiden met een nieuwe verbinding Emmeloord-Schokland-Nagele. Ook het verbindende netwerk van fiets- en wandelpaden krijgt een impuls. De waterhuishoudkundige ingrepen rond Schokland verbreden de recreatieve betekenis van dit gebied, waarin de archeologische geschiedenis op landschapsschaal helder tot uitdrukking komt.

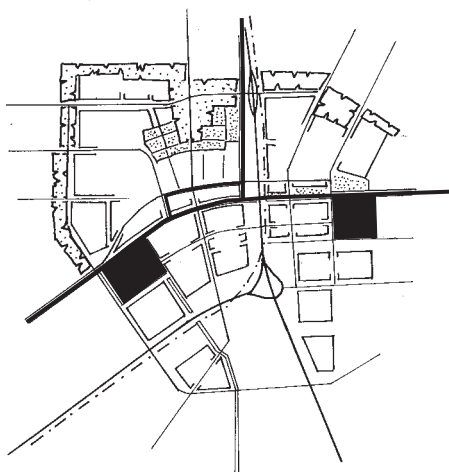
Emmeloord nu

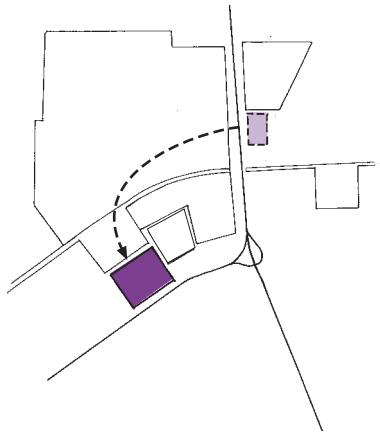
Emmeloord toekomst - zonder Zuiderzeespoorlijn:
aanleg water in assenkruis als landschappelijke drager;
uitbreiding aan westzijde met bebouwing en groene lijst;
nieuwe uitbreidingen houden afstand tot snelweg;
investeren in groene lijst oostzijde (Floriade?)

Recreatie tussen Emmeloord en Schokland resp. Kuinderbos

Emmeloord toekomst - met Zuiderzeespoorlijn: uitbreiding naar het oosten over de snelweg heen

Bedrijvenontwikkeling Emmeloord stap 1: rem op ontwikkeling bedrijven oostzijde, verplaatsen naar zuidelijke bedrijventerreinen

Bedrijvenontwikkeling Emmeloord stap 2; verplaatsen bedrijven aan Urkervaart naar nieuw bedrijventerrein ten zuiden van A6

Bedrijvenontwikkeling Emmeloord stap 3 (na aanleg Zuiderzeelijn): ontwikkeling zakelijk centrum bij station; sprong naar de oostzijde van de A6

Bedrijvenontwikkeling Emmeloord stap 4: geen verdere uitbreidingen aan de stad; eventuele nieuwe bedrijfslocaties kunnen op afstand van 'het eiland Emmeloord' elders (in de zone van het assenkruis) een plaats krijgen

7 EEN VERBEELDING VAN NOORDOOSTPOLDER ROND 2030

Onzekerheden over de feitelijke invulling van de verschillende deelgebieden (zoals gepresenteerd in het hoofdstuk 6) maken het lastig, zo niet onmogelijk, een beeld voor de polder als geheel te schetsen. Toch doen wij hier een poging in de wetenschap dat het beeld in 2030 er altijd anders uit zal zien dan hier geschetst. Het is een aantrekkelijk en samenhangend ruimtelijk beeld waarin de door de gemeente gewenste toekomstige ontwikkelingen hun weerslag hebben gekregen. Voor een deel kan de gemeente hier zélf naar toe werken en zal hier ook verantwoordelijkheid voor nemen. Voor het al dan niet doorgang vinden van een aantal andere ontwikkelingen is de gemeente afhankelijk van samenwerking met anderen. Maar als ze zullen plaatsvinden, zal er sprake zijn van een grote invloed op het toekomstige beeld van Noordoostpolder. Juist dáárom hier óók een verbeelding hoe met deze ontwikkelingen kan worden omgegaan, zodat het resultaat een consistent en respectvol vervolg vormt op het planconcept voor de Noordoostpolder uit de jaren 40 van de vorige eeuw.

Een verbeelding van Noordoostpolder in 2030. Deze verkenning kwam tot stand op basis van het ruimtelijke programma waar de gemeente zelf verantwoordelijk voor is en beslissingen over kan nemen.

Een verbeelding van Noordoostpolder in 2030, in geval van een halte aan de Zuiderzeelijn. De gevolgen hiervan gaan verder dan de infrastructurele ingreep alleen. Emmeloord maakt een schaa sprong aan de oostzijde van de A6 en ontwikkelt zich tot een middelgrote stad met bijhorende voorzieningen. De ontwikkeling van bedrijventerreinen aan de zuidkant van de stad en in het assenkruis zet door. De gemeente Noordoostpolder heeft zich onder voorwaarden reeds uitgesproken vóór aanleg van de Zuiderzeelijn. Voor realisatie hiervan (en dus ook voor de ontwikkelingskansen van Emmeloord oost) is de gemeente afhankelijk van de samenwerking met anderen.

Een verbeelding van Noordoostpolder in 2030, in geval van de aanleg van een randmeer. Hoewel de komst van een randmeer op dit moment onzeker lijkt, is deze verkenning toch op zijn plaats. Er wordt een aantal antwoorden gegeven op de vraag 'hoe?', mocht er toch een randmeer komen. De consequenties van de aanleg van een randmeer strekken verder dan de ingreep alleen. De hele oostflank zal mee moeten ontwikkelen tot een verweven groen gebied.

Een verbeelding van Noordoostpolder in 2030, inclusief de ruimtelijke consequenties van de aanleg van de Zuiderzeelijn én het randmeer. Ondanks de grote ruimtelijke veranderingen blijft het polderconcept leesbaar.

Raadsbesluit

GEMEENTE NOORDOOSTPOLDER

2002

No. 13208-3

De raad van de gemeente Noordoostpolder,

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 1 oktober 2002, no. 13208-1;

BESLUIT

1. de toekomstvisie Noordoostpolder 2030 te beschouwen als richtinggevend kader voor toekomstige ontwikkelingen de 10 stellingen en de keuzenboom in voorkomende gevallen als toetsinstrument te benutten;
2. de visie iedere raadsperiode zó nodig te herijken.

Aldus besloten in de openbare vergadering
van 24 oktober 2002.

De griffier, _____ de voorzitter,

Literatuurlijst

Begrenzingsplan voor de Noordoostpolder, voor relatienota- en natuurontwikkelingsgebieden, Provincie Flevoland, 1999

Beleidsvisie landelijk gebied, gemeente Noordoostpolder, januari 2002

Beleidsvisie zicht op recreatie en toerisme, gemeente Noordoostpolder, januari 1998

Corridor Emmeloord-Kuinderbos, aanzet voor planrealisatie, gemeente Noordoostpolder, Oranjewoud, augustus 2001

Haalbaarheidsstudie Randmeer Noordoostpolder, 2002

Integraal beleid windenergie, gemeente Noordoostpolder, februari 1999

Meervoud, meer dan een randmeer, Prijsvraaginzending Waterlandschap van de Toekomst, ANWB e.a., 2001

Nota economisch beleid, BRO, maart 2002

Noordoostpolder: ruimte voor wonen, gemeente Noordoostpolder, 2001

Presentaties door de dorpsverenigingen over eigen zienswijze op de toekomst, juni 2001

Samenwerkingsovereenkomst zuiderzeelijn, brief van burgemeester en wethouders aan raad, juni 2002

Startnotitie Glastuinbouwgebied Luttelgeest II, Iwaco, mei 2001

Structuurplan Noordoostpolder, maart 1991

Structuurvisie Emmeloord Modellenstudie, gemeente Noordoostpolder, TKA, oktober 2001

Stoppen in Emmeloord, de gevolgen van de Zuiderzeelijn met een halte in de Noordoostpolder, SGBO, 2001

Stroomgebiedsvisie Flevoland, Witteveen en Bosch, Resource Analysis, H+N+S in opdracht van Provincie Flevoland (concept, 2002)

Toekomstverkenning voor het landschap van de zuiderzeepolders, grote maten heldere lijnen, Y. Feddes, L. van Doorn, Ministerie van LNV, IKC, Wageningen 1999

Cijfers ontleend aan CBS gegevens, Noordoostpolder beknopt 2001 en het uitgifteplan voor de polder

Colofon

Het rapport **Toekomstvisie Noordoostpolder 2030** is opgesteld in opdracht van de **Gemeente Noordoostpolder** in samenwerking met een ambtelijke projectgroep door **H+N+S Landschapsarchitecten**.

Samenstelling H+N+S Landschapsarchitecten

Lodewijk van Nieuwenhuijze (projectleider)
Jandirk Hoekstra
Sabine Geerlings
Pieter Schengenga

Communicatieadviseur:

Margreet Kokshoorn

Vormgeving en lay-out

H+N+S

Verantwoording afbeeldingen:

foto's

omslag en pagina 43: KLM Aerocarto
pagina 8, 56: P. van der Made
pagina 43: uit 'het zuiderzeeproject in zakformaat', van Duin, de Kaste, 1984
pagina 47: Biofaan, uit 'nieuwe natuur op oude zeebodem', 1999
pagina 56: Grontmij, uit 'buitenruimten, Meto Vroom, 1992

figuren

pagina 11, schema: flevovericht nr 269, rijksdienst voor de ijsselmeerpolders, 1988
pagina 12: ontwerpatelier reconstructie zandgebieden

Utrecht, januari 2003

© H+N+S (2003)

